

Jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap "Niftarlake" 1944-1945

<https://hdl.handle.net/1874/9560>

JAARBOEKJE
VAN HET
OUDHEIDKUNDIG GENOOTSCHAP
„NIFTARLAKE”
1944—1945

ELECTR. DRUKKERIJ H. J. SMITS
OUDE GRACHT 231 — UTRECHT

L.S.

Van de 32 voorbijgegane jaren van Niftarlake's bestaan vormt 1944 een donkere schakel, als zijnde een jaar zonder excursie en zonder jaarboekje.

Gelukkig kan weder in 1945 tegelijk met Herrijzend Nederland van Herrijzend Niftarlake gesproken worden.

Het Bestuur biedt met dank aan de medewerkers een Jaarboekje aan, dat de jaartallen 1944 en 1945 in gedachtenis zal doen houden.

DE REDACTIE.

Beschermheer.

Jhr. Mr. Dr. L. H. N. Bosch Ridder van Rosenthal.

Bestuur.

Dr. Mr. J. W. Verburgt, Wassenaar, Voorzitter.
Mej. W. F. Grevenstuk, Baambrugge, Secretaresse.
J. D. Bastert, Breukelen, Penningmeester.
G. J. Weyland Jr., Loenen aan de Vecht, Bibliothecaris.
Pastoor A. E. Rientjes, Maarssen.
L. Schiethart, Vreeland.

Dagelijksch
Bestuur.

E. G. Wentink, Naarden.
Dr. J. J. F. Steyling, Maartensdijk.
J. Trouw, Abcoude.
Jhr. Dr. L. H. Quarles van Ufford, Breukelen.
A. H. Doude van Troostwijk, Breukelen.
Ir. J. Loeff, Oud-Loosdrecht.
Pastoor L. J. van der Heyden, Utrecht.

Redactie Jaarboekje.

Dr. Mr. J. W. Verburgt, Wassenaar.
Pastoor A. E. Rientjes, Maarssen.
Mej. W. F. Grevenstuk, Baambrugge.

L E D E N.

Aalsmeer:

Bax, H.

Abcoude:

Bentinck, Mr. S. P. Baron

Doorn, Dr. A. van

Duykeren, Ds. F. L. van

Gortel, Dr. J. H. van

Graaf, J. H. de

Pape, W. F.

Rooswinkel, Deken J. C.

Timmer, Notaris Ph. W.

Trouw, J.

Veldman-v. Cruyssen, Mevr. J. P.

Wijngaardt, Piet van

Amersfoort:

Adriaans, G.

Balbian Verster, Mej. I. I.

Polak-Benders, Mevr. Dr.

Amsterdam:

Aa, O. L. van der

Altena, Chr.

Bergh, Th. P. van den

Boom, A. J.

Booy, H.

Bouman, Prof. Dr. K. H.

Broek, A. A. ten

Broekhoff, K. H.

Bussy, Mr. A. le Cosquino de

Duyvensz, Fr.

Hoorn, Th. van

Hoss, F.

Kater, P. A.

Klinkenberg, J.

Koert van der Linden, J. W.

Koninklijk Oudheidkundig

Genootschap

Laag, A. H. van der

Lange, C. V. Allert de

Leuven, W. van

Post, W. J.

Roosenschoon, J. H.

Schoorl, A.

Smits, Corn. S.

Tienhoven, Mr. P. G. van

Warners, F. A.

Zeegers Jr., J.

Ankeveen:

Harinxma thoe Slooten,

B. A. Ph. Baron van

Houbolt, P.

Baambrugge:

Baanders, Mej. Tine

Borst, Th. C.

Geursen-Blaauw, Mevr. H. G.

Grevenstuk, Mej. W. F.

Lee, Mej. E. van der

Sirag, Ds. W..

Baarn:

Hoop van Slochteren,

Mr. M. P. van der

Tegelberg, P. E.

Batavia:

Grevenstuk, Prof. Dr. A.

De Bilt:

Nicolas, Ir. E. A. J. H.

Troostwijk, D. W. Doude van

Bilthoven:

Deirkauf, C. J. N.

MacLaine Pont, W. P.

Maclaine Pont-Stork,

Mevr. A. W.

Breukelen:

Adels, Mevr. Wed. Dr.
 Bastert, J. D.
 Bianchi-Wüstenhoff,
 Mevr. C. E.
 Burg, Pastoor J. van der
 Colenbrander-Hoekstra,
 Mevr. A. H.
 Colenbrander, Mr. J. W.
 Colenbrander-Overhoff,
 Mevr. M.
 Cornet, J. W. G.
 Dop, H. R. van
 Freitag, F. J. de
 Ginkel, Mr. H. C. L. van
 Goeman Borgesius-Blommers,
 Mevr.
 Graaf Wz., E. de
 Grift, Herms. van der
 Grijs, Ev. C. D. de
 Grijs-Struving, Mevr. J. W. de
 Haars, Mej. Mr. E. A.
 Hoekstra-Bouman,
 Mevr. Wed. G. C.
 Horst, A. van der
 Joncheere, C. de
 Kasteleyn, J.
 Korthagen-van Til, Mevr. E.
 Matthes-Varossieau,
 Mevr. C. W.
 Matthes, Hans
 Molenkamp, J.
 Overhoff-Nieuwenhuys,
 Mevr. M. M.
 Parker Verboom, Mej. W. H.
 Quarles van Ufford,
 Jhr. Dr. L. H.
 Ragay, L. J.
 Remijnse, Prof. Dr. J. G.
 Roëll, Jhr. Mr. H. H.
 Schmedding-Verbrugghen,
 Mevr. W. Th. C.
 Schuurman, P. C.
 Snoo, Dr. K. de

Thies, Mevr.
 Troostwijk, A. H. Doude van
 Verkade, E. G.
 Veur, Mr. Maurits van der
 Vis-Honig, Mevr. A.
 Vis, Mej. Ag.
 Vis Sr., Gerbrand
 Vis Jr., Gerbrand
 Vlug, H. M.
 Vor der Hake, J. J. G.
 Vries-Verbruggen,
 Mevr. C. W. de
 Wolters, H. L.

Bussum:

Ahrend, J.
 Ahrend-van Gemund, Mevr. M.
 Benders, Mej. M.
 Gerth van Wijk-Bastert,
 Mevr. Ds. J. A.
 Gerth van Wijk, Ds. J. A.
 Marle, Dr. F. G. van
 Nordemann, J. G.
 Ogtrop, Bern. L. A. M. van
 Schermer, J.

Culemborg:

Bemmel, A. A. van

Driebergen:

Beaufort, Jhr. P. P. de
 Clifford Kocq van Breugel,
 Jhr. Mr. Dr. J. R.

's-Graveland:

Boéré, Dr. L. A.
 Bonga, G. A.
 Dedel, Jhr. Mr. C.
 Harinxma thoe Slooten,
 Mr. D. J. A. Baron van
 Schimmelpenninck, G. Graaf

's-Gravenhage:

Ansoul, G. C.

Bak, Mr. A. G.
 Bak, J. P.
 Bureau van de Rijkscommissie
 voor Monumentenzorg
 Velsen-Metzelaar,
 Mevr. W. L. van

Groningen:
 Schoemaker, Pastoor F. J.

Haarlem:
 Emmeriks, L.
 Maarschalk, C.

Heemstede:
 Koomans, Dr. W. H.

Hengelo:
 Middelberg, Mr. G. A. A.

Hilversum:
 Bree, D. de
 Bruggen, Ds. J. van
 Frank, Deken H. F.
 Metzelaar, C.
 Notten, Mej. W. L. van
 Pos, Mej. A. G.
 Schaap-Mooy, Mevr. F.
 Smorenburg, J. M.

Kockengen:
 Jongeneel, J. C.

Kortenhoef:
 „Curtevenne” Stichting
 Nes van Meerkerk, J. E. van

Krommenie:
 Walbeek, P. van

Laren:
 Boetzelaar, R. W. C. Baron van
 Lankeren Matthes, D. van

Leersum:
 Alfen, Ph. J. van

Leiden:
 Lvcas Society, St.
 Wieder, F. C.

Loenen a. d. Vecht:
 Dokkum, G. J.
 Gameira, Mej. S.
 Hengeveld, Dr. A.
 Hettema Tromp, Mr. J. van
 Hoogewerff, F. L.
 Jongh, Dr. M. A. de
 Kappeyne van de Coppello,
 Mr. Dr. N. J. C. M.
 Kempen, Nots. J. M. C. van
 Tervooren, H. A. P. M.
 Troostwijk, Mr. W. I. Doude van
 Uden Masman, H.
 Weyland Jr., G. J.

Loenersloot:
 Kalff Az., G.
 Middelberg Jr., E.

Loosdrecht:
 Beusekom-van Foreest,
 Mevr. Wed. Mr. F. van
 Erdmann, Mr. R. H.
 Kappeyne van de Coppello-
 Wijgers, Mevr.
 Loeff Jr., Ir.
 Sondaar, L. H.
 Swinderen, Jhr. Q. J. van
 Troostwijk, Mr. J. H. N. A.
 Doude van
 Voogsgeerd, W. J.
 Wieringen, Dr. C. W. van

Maarsssen:
 Alta, T. P.
 Alta-Osieck, Mevr. W.
 Dorp, C. van

Haselen, Mr. J. van
 Hoekstra, Dr. Sj.
 Homan van der Heide, J.
 Ketwich Verschuur, G. H. van
 Kooy, Ds. A. van der
 Pittet-van Linge, Mevr. J. C.
 Rientjes, Pastoor A. E.
 Rijsterborgh, C. J.
 Scheuer, Mr. H. J.
 Servaas, J. N.
 Stevenhagen, H. J.
 Suringar, J. P. R.
 Vader, Nots. H. P.
 Verwoolde, H. A.
 Vrijdag, Dr. E. E.
 Vrijdag-Meertens, Mevr.
 Waal, M. W. van de
 Wymstra, W.
 Zindel-Odé, Mevr. P. C.

Maarsseveen:

Huydecoper-van Maarsseveen.
 Jhr. J.

Maartensdijk:

Bogaard, P. H.
 Steyling, Dr. J. J. F.

Mijdrecht:

Broerse, Mej. C. J.

Naarden:

Oudenniel, C. G. van
 Verburgt, Dr. G.
 Wentink, E. G.

Nederhorst den Berg:

Jong, H.
 Kremer, J.
 Krol, J. J. F.
 Pos-Kofoed, Mevr. C. A.
 Voorn, G. A. van der

Nieuwersluis:

Blankenberg, B. H.

Blijdenstein-Cruys,
 Mevr. Wed. Th. W.
 Coehoorn, Mevr. Douair. A.
 Baron. de Girard de Milet
 van

Nigtevecht:

Hennipman, C.
 Metselaar, Ds. C.
 Wees, G. A. van

Nijmegen:

Lindhout, H. J. van 't

Oosterbeek:

Beusekom, Mr. E. van

Ouderkerk a. d. A.

Witsel, B.

Oudewater:

Boer, A. W. den

Overveen:

Warnaars, H. B. E.

Rotterdam:

Eastert, J. N.
 Bibliotheek en Leeszaal
 der Gemeente
 Martini Buys, Jhr. P. H. A.

Rossum:

Meijer, A. F. van Goelst

Rijswijk:

Geertsema, W. H.
 Monté, Mevr. A.

Simonshaven:

Stegenga, Ds. H. E.

Soest:

Tombe, Mr. A. L. des
 Tombe, Mr. J. H. des

Tienhoven (U.):

Einde, T. van 't
Hoorn, A. A. van den

Utrecht:

Biegelaar Jr., J. B. P.
Daas, A. P. N. den
Gaasbeek, R. van
Heyden, Pastoor L. J. van der
Historisch Genootschap
Ihle, Mej. B. L. D.
Jonge van Ellemeet,
Jhr. Dr. B. M. de
Lip-Kibbeling, Mevr. J. van der
MacLaine Pont, Mej. A.
Ridder, Mevr. A. Ph.
Ruwers-Becker, Mevr. E. W.
Schuylenburg, Mr. W. C.
Smits, H. J.
Tange-van Recken, Mevr. Wed.
Dr. H. M. van
Théonville, F. W. G.
Vuurst de Vries, Dr. H. van der
Wilbrenninck, J. C.
Woerden, A. W. F. C. van

Velp:

Boetzelaer, V. L. Baron van

Vinkeveen:

Baanders, Dr. A.
Ekel, J.
Vries, J. de

Voorburg:

Cleyndert Az., H.

Vreeland:

Bree, B. van

Cleyn Brem, K. M. J. de
Hezemans, J. G. C. J.
Kordes, J.
Schiethart, L.

Wassenaar:

Honders, Dr. H. J.
Verburgt, Dr. Mr. J. W.

Weesp:

Dockum, W. A. van
Houtman Jr., L. A.
Kloet, H. de
Lindeboom, G.

Weesperkarspel:

Klaveren, Wim van

Wijk bij Duurstede:

Dijkman-Schoenmaker,
Mevr. G. J. E.

IJsselsteijn:

Lampsius van den Veiden,
Jhr. J. K.

Zaandijk:

Honig, G. J.

Zeist:

Bleeker, Ds. G. G. J.
Bosch Ridder van Rosenthal,
Jhr. Mr. Dr. L. H. N.
's Jacob, Dr. H. Th.
Lantsheer, J. A.
Raven, M.

Zuilen:

Laan, J. Th. van der

Jaarverslag.

Het vorige jaar kon helaas geen jaarboekje verschijnen, derhalve zal dus thans een verslag worden uitgebracht over twee jaren.

In het begin van deze periode, op 15 Mei 1944, werden in het Bijvoegsel tot de Nederlandsche Staatscourant no. 94 de Statuten opnieuw vastgelegd, en de duur van ons Genootschap, met ingang van 12 Juni 1941, weder voor 29 jaar verlengd.

Op 7 Juni 1944 had de Jaarvergadering als gewoon plaatsgehad te Nieuwersluis in Hôtel „De Kampioen”.

Dien avond werd namens den heer H. van der Byl aan ons Genootschap een tegel geschonken, voorstellende „Het Veldhoen” te Baambrugge. Dit geschenk werd dankbaar aanvaard, en aan den Bibliothecaris ter hand gesteld.

Onder de ingekomen stukken bevond zich o.a. een schrijven van den Heer Notaris H. P. Vader te Maarssen, welke verzocht mede te willen werken aan de oprichting van een landelijke vereeniging, die zich ten doel zou stellen de beplanting allerwege in goede banen te leiden. Alhoewel alle aanwezigen het streven van Notaris Vader gaarne willen steunen, voor zoover het de Vechtstreek betreft, doch het bezwaarlijk vonden, naast de vele vereenigingen, die er op dit gebied bestaan, nog een nieuwe te stichten, werd besloten, uit ons midden iemand te kiezen, die zich met Notaris Vader kon beraden, wat in deze gedaan kan worden. De heer W. Wymstra, daartoe aangezocht, wilde deze taak wel op zich nemen, en op de volgende jaarvergadering zal hierover verslag worden uitgebracht.

De Voorzitter schonk aan het archief een volledige collectie van de in Oud-Hollandschen stijl opgestelde convocaties van vroegere lezingen van „Niftarlake”, alle ontworpen door wijlen onzen oud-Secretaris, den heer J. G. Th. Grevenstuk.

De boeken en bescheiden der kas werden nagezien door Mej. Mr. Haars en den heer G. Lindeboom, welke alles in orde bevonden en verzochten, den Penningmeester voor zijn keurig beheer te déchargeeren, waarbij de heer Bastert den dank van het Genootschap in ontvangst moest nemen.

Voor de te houden excursie werd gekozen de tocht over de Vecht met als eindpunt Nederhorst den Berg.

XIII

Besloten werd, een Jaarboekje uit te geven, hetwelk niet meer in orde is gekomen, door den ingetreden oorlogstoestand hier te lande.

Aan de Commissie voor de Vecht werd voor het jaar 1944 een bedrag van f 50.— toegezegd, en voor Sypesteyn, dat tot nog toe slechts f 5.— ontving, werd voor 1944 f 25.— beschikbaar gesteld.

De mogelijkheid, om te Loenen een museum in te richten, werd breedvoerig besproken. Algemeen was men wel van meening, dat, als er een museum zou kunnen komen, dit door Niftarlake moest geschieden, en niet door de V.V.V.'s.

Omtrent eventueele samenwerking met de V.V.V.'s zou nader moeten beraadslaagd worden. Een Commissie van de V.V.V. zou daartoe uitgebreid worden met een paar leden van Niftarlake, zijnde de heeren Rientjes en Weyland, aan wie verzocht werd, t.z.t. hierover rapport uit te brengen.

De excursie heeft nog op den bepaalden tijd plaatsgevonden, doch kort daarna was van verder contact met de leden geen sprake meer en kon ook het uitgeven van het jaarboekje niet meer geschieden.

De jaarvergadering 1945 moest eveneens achterweg^g blijven, wegens gebrek aan vervoermiddelen. Dientengevolge kon de Penningmeester geen rekening en verantwoording doen van de kasmiddelen, dus moet de staat van ontvangsten en uitgaven in het jaarboekje ditmaal achterwege blijven.

Het thans verschijnende jaarboekje vormt nu weer de schakel, en dient voor twee jaar tegelijk.

Voor zoover ons bekend, heeft de oorlog in onzen kring geen directe slachtoffers geëischt. Ook het bestuur bleef geheel intact.

Gelukkig bleef aan onze Vechtstreek het oorlogsgeweld bespaard.

Ons Genootschap telt momenteel 270 leden.

Ik eindig met de beste wenschen voor den bloei en groei van ons Oudheidkundig Genootschap „Niftarlake”.

Baambrugge, October 1945.

De Secretaresse:
W. F. GREVENSTUK.

Excursieverslag 1944.

Op Donderdag 13 Juli 1944, 's morgens te 9 uur kwamen de deelnemers tezamen bij hôtel „De Kampioen” te Nieuwersluis. Dezen keer zou vanwege de tijdsomstandigheden de excursie in eigen gebied gehouden worden. Het verkrijgen van geschikte vervoersmiddelen voor een gezelschap leverde in dezen tijd nogal moeilijkheden op, terwijl de maaltijd voor zoo'n groot aantal personen een haast onoplosbaar probleem was voor de excursiecommissie. In het gebied „Niftarlake” bleken de heeren echter uitstekend georiënteerd te zijn, want een aardig versierde motorschuit uit Abcoude zou ons dezen dag vervoeren en 's middags wachtte ons in Nederhorst den Berg een maaltijd, die allerwege groote waardeering vond. Tijdens den tocht maakten wij kennis met een nieuw lid van de excursiecommissie, den heer H. Uden Masman, die zich deed kennen als een gezellige gastheer.

Even ten noorden van „De Kampioen” lag de Abcouder beurtschipper op ons te wachten. Nadat de deelnemers aan boord waren gegaan, werd langzaam koers gezet in de richting van Loenen. Wij komen dan langs de oude Vechtplaatsen „Vreedenhoff”, Middenhoek en Nieuwerhoek. Bij de buurtschap Mijnden gekomen, passeeren wij de brug in de Bloklaan. 't Is wel een mooie brug, maar aan de Vecht zouden wij toch iets anders willen zien.

Varende langs het voorname Vechtbuiten „Vegt-Lust” en het bescheidener „Bosch en Vegt” is het dorp Loenen in 't zicht gekomen. Met de toren en de ophaalbrug van Loenen op den achtergrond is het hier een prachtig riviergezicht. Bij het varen door Loenen kan men volop genieten van de intimiteit der achtergeveltjes en achtertuinten langs den waterkant.

Bij de buurtschap Oud-Over gekomen, legt onze boot aan den steiger voor de Vechtplaats „Terra-Nova” aan. Het excursieprogramma vermeldt een bezoek aan deze buitenplaats, die vroeger den naam van „Oostervecht” droeg. Eigenaar van deze plaats is de heer Mr. R. H. Erdmann. Dat Terra-Nova is een gecompliceerd geval. De heer Erdmann woont n.l. in de gemeente Loosdrecht. Wilt U met den heer Erdmann telefoneeren, dan moet U dat doen over het net van Loenen, maar schrijft U den heer E. een brief, dan moet U adresseeren gemeente Vreeland. Dit is zeer zeker een staaltje van landelijken eenvoud.

De heer Erdmann ontving ons met een toespraak, waarin hij een uiteenzetting gaf van de wordingsgeschiedenis van Terra-Nova. De heer Erdmann bleek een practisch man te zijn. Wil men met goed gevolg een gezelschap bespreken, dan moet men hoog staan. Nu de heer E. stond hoog, want hij had een trap tot spreekgestoelte gebombardeerd. Na de toespraak werd een wandeling over het terrein ondernomen. Er was veel, ja heel veel te zien. Om hiervan een volledige opsomming te geven, is mij niet doenlijk. Wanneer ik hier toch het een en ander noem, dan is het om eenigszins een beeld te geven van de groote verscheidenheid in het hier bijeengebrachte materiaal. Allereerst vraagt een fijn Italiaansch terra-cotta beeldje „Vroomheid”, meegebracht uit de buurt van Venetië, onze aandacht. Vervolgens een tuinhuisje met houten fronton in Louis XV, afkomstig uit een tuin aan de Kerkstraat te Amsterdam. Verder zien wij een tweetal gevelsteen uit Weesp, Achab bij Naboth en een paard. Een oude Romaansche doopvont uit de 13e eeuw, opgegraven te Vught. Bronzen dolfijnen uit China. Een tot dekblad van een tafel verwerkt deel, afkomstig van het inrijhek van het oude Petersburg. Tuinbeelden, o.a. voorstellende: de Hoop en Apollo. Verder tot tuinbeelden aangewende beelden, voorstellende de 4 jaargetijden, afkomstig van een Havezate in Overijssel. Als tuinbeelden is deze groep een mislukking geworden. Toen zij de havezate sierden, stonden zij op het dak. Als beelden zoo hoog staan en zij zijn van normale proportie, dan doen de beenen onnatuurlijk lang aan. Om dit te compenseeren, werden de onderste ledematen korter dan normaal gehouden. Door plaatsing op den beganen grond van deze beelden doen zij nu door deze verkorte beenen wat gedrochtelijk aan.

De beeldentuin met Ceasar, Augustus, een zonnewijzer, enz. is echt het type van een Vechttuin. Wij komen langs een zandsteen tafel. Het blijkt de tafel te zijn, waarop Napoleon in 1806 het stuk teekende, waarbij zijn broer Lodewijk Napoleon benoemd werd tot koning van Holland.

Bij de zwemgelegenheid is een aardig koepeltje, hetwelk gebruikt wordt voor kleedgelegenheid en dat afkomstig is van de tentoonstelling „De Vrouw” in 1913 te Amsterdam.

Ook zagen wij Japansche tempelleeuwen.

Na lezing van het bovenstaande zult U met mij eens zijn, dat de heer Erdmann een aartsverzamelaar is. Er zijn op Terra-Nova prachtige kunstschaten bijeengebracht. Toch waren wij na het bezoek aan deze plaats niet geheel voldaan. Het is met al het mooie niet verder gekomen dan een verzameling. De kunstenaars-hand heeft ontbroken, die alles tezamen bond tot één geheel, tot één kunstwerk. Dit is zeer te betreuren, want op die wijze verwerkt, was het aanwezige materiaal nog meer tot zijn recht

gekomen. Toch zijn wij den heer Erdmann ten zeerste dankbaar, dat hij ons in de gelegenheid heeft gesteld met z'n unieke verzameling kennis te maken.

Na dit bezoek aan Terra-Nova varen wij naar Vreeland. Voor wij Vreeland bereiken, passeeren wij de nieuwe brug van den provincialen weg. Hoewel deze brug zeer zeker vele te waardeeren kwaliteiten bezit, is het toch teveel een vreemde eend in de bijt van de Vecht-architectuur.

De oude Vechtbrug te Vreeland, hoewel in z'n ijzerconstructie slecht, doet in z'n oude vertrouwde opzet van ophaalbrug veel beter aan in dit Vechtland. Een 4 K.M. ten Noorden van Vreeland verlaten wij de Vecht en varen de Reevaart of Nieuwe Vecht op naar Nederhorst ten Berg. Een proper land, dat Nederhorst ten Berg bleek echter niet alleen een bij uitstek geschikt oord om een vuile wasch schoon te krijgen, maar ook was het de plaats bij uitnemendheid om in oorlogstijd vele hongerige magen te stillen. Op lofwaardige wijze zijn wij in het restaurant van den heer G. A. van der Voorn onthaald. Ik weet niet of het in vredes-tijd ook zoo is, maar in oorlogstijd kan zoo'n plattelandsch restaurateur concurreeren met z'n collega uit de groote stad!

Na de lunch bezichtigden wij de Ned. Herv. Kerk. De voorzitter van ons Genootschap, Dr. Mr. Verburgt, deelde een en ander mede over deze kerk, gegevens ontleend aan „Noord-Hollandsche Oudheden" door G. van Arkel en A. W. Weissman. Wij ontleenen aan deze rede van onzen Voorzitter het volgende:

De kerk van Nederhorst ten Berg is een der merkwaardigste van Noord-Holland. Zij bestaat uit een koor, dat in een halve tienhoek eindigt. Het schip is aan den noordkant van een zijbeuk voorzien, die door korte zuilen met spitsbogen daarvan wordt gescheiden. De zuilen hebben achtkante basementen, terwijl hare kapiteelen engelkoppen, leeuwenkoppen en ramskoppen als sieraad hebben. Deze zijbeuk, die zich ook langs den toren voortzet, is blijkbaar pas in de latere middeleeuwen aan het gebouw toegevoegd. De bogen tusschen de zuilen zijn hoogsteenvoudig geprofileerd. Het koor is iets hooger dan het schip der kerk. De muur, die het koor aan de westzijde afsluit, wordt bekroond door twee maskers. Het schijnt, dat ook deze bekroning uit de latere middeleeuwen dagteekent. De voormalige sacristie, thans consistoriekamer, is een voortzetting van den reeds genoemden noorderbeuk naar het oosten toe. De aanwezige overhoeks geplaatste steunbeeren toonen dat dit bouwdeel vroeger op zichzelf heeft gestaan; het vormde met koor, schip en toren het oorspronkelijk kerkgebouw in de 12de eeuw.

Aan de Zuidzijde van het schip is een portaal aanwezig, dat

waarschijnlijk van den aanvang af bij de kerk behoord heeft. Aan de westzijde der kerk verheft zich een zware toren met romaansch lijstwerk. De galmgaten zijn door korte zuilen met teerlingkapiteelen in 2 vakken verdeeld. De westelijke toreningang is pas bij de restauratie aangebracht. De toren van tufsteen heeft een 6-hoekige leien spits.

De klok in den toren heeft een middellijn van 1.13 M. en draagt een opschrift, waaruit blijkt, dat deze klok in 1790 door Hendricus Petit werd gegoten.

De vensters der kerk zijn verschillend van vorm. Die aan de zuidzijde zijn klein en geheel Romaansch, die aan de noordzijde zijn grooter en blijkbaar uit de latere middeleeuwen. Die van het koor zijn lang en smal en wijzen op de 13e eeuw als tijd van hun ontstaan.

Opmerking verdienen de boogfriezen en de lijstwerken aan den zuidelijken gevel, die met hun zigzaglijnen en rozetten het karakter der 12de eeuw vertoonen. Schip en toren zullen uit de 12de eeuw dagteekenen en het koor zal in de 13de eeuw ter vervanging van het oorspronkelijke gemaakt zijn; de noorderzijbeuk zal omstreeks 1500 aan de kerk zijn toegevoegd. Het koor heeft steunbeeren, die met frontalen, welke traceeringen vertoonen, zijn afgedekt. De ingang aan de noordzijde heeft een zandsteen omlijsting, versierd met een kraal bij wijze van een gedraaid touw. Hierop komt een Gothisch opschrift voor in Gothische majuskels en beginnend op den linkerstijl: „Qui petit hac aula petat Elburga fore salva et p ea nullus intret u”. Vele geleerden hebben getracht dit opschrift te ontcijferen. Geen enkele oplossing voldoet. De heer Verbugt vestigt in dit verband de aandacht op een artikel in ons Jaarboekje van 1921 hierover van de hand van Dr. Sloet, weleer pastoor te Abcoude, die het opschrift aldus leest: „Qui petit hanc aulam petat Elburgam fore salvam Et per eam nullus intret non credulus”. „Wie deze kerk wil binnengaan, bidde voor het behoud van Elburga. En niemand trede door haar binnen, die niet geloovig is”.

De gewelven der kerk zijn van hout, met uitzondering van de sacristie, die in steen overwelfd werd. In het koor bevinden zich nog oude tegelvloeren.

De predikstoel is van eikenhout en heeft een 17e eeuwscsh karakter. Hij wordt gedragen door 6 Jonische kolonnetten en is met snijwerk versierd. Het doophek en de 4 gestoelten met overhuivingen en korte Toskaansche kolonnetten schijnen uit denzelfden tijd te dateeren. Het doophek en één der banken zijn met snijwerk versierd. Het koorhek van eikenhout heeft een vroeg 17e eeuwscsh karakter. De paneelen der borstweringen, met fraai gesneden maskers versierd, schijnen omstreeks 1560 gemaakt.

In het koor hangen 2 grafborden uit 1670 en 1692. Ook hangt in het koor een wapenschild met het blazoen van Nederhorst. In het koor vindt men enkele grafzerken. Op één daarvan dekkende het stoffelijk overschot van den predikant Henricus Rappardus, overleden 12 April 1807 lezen wij:

„Die thans rust in den Heere
 En niet weer zal verkeerren
 In 't midden van dit volk
 Als toen hij op deez' aarde
 Gods woord en wil verklaarde
 Als hunne bijbeltolk.
 Maar denkt: er is geschreven
 Ik leef en gij zult leven,
 Zoodat men zeker en gewis
 Eens zien zal een verrijzenis.”

Het koperwerk der kerk bestaat uit: een preekstoellezenaar, met een adelaar versierd, een doophekboog met anno 1676, een kaarskroon van 18 blakers, onderaan met een masker en beugel versierd aan een kaarskroon met 12 blakers.

Bij de restauratie der kerk in 1939 werd het koor met zijn koepelvormige binnentrap bij de kerkruimte gevoegd. Het eikenhout van preekstoel, doopvont, dubbel gestoelte van de Heerlijkheid en het koorhek werden van de vernislaag ontdaan. De kerk werd van eikenhouten banken voorzien. De preekstoel, het orgel en het genoemde gestoelte van de Heerlijkheid werden verplaatst naar den kant van den toren.

Zoo prijkt het kerkje weer in nieuwe heerlijkheid. Bij de vorige restauratie in 1892 moeten de beide weldoensters Jonkvrouwe Constantia Jacoba Agnes Warin, Ambachtsvrouwe van Nederhorst en hare zuster Jonkvrouwe Clara Wilhelmina Elisabeth Warin in het bijzonder genoemd worden, aan wier vrijgevigheid de Hervormde Gemeente ook haar orgel te danken heeft. Ter harer nagedachtenis is in den muur van het koor, naast de zeer oude deur van de consistoriekamer een gedenksteen geplaatst en heeft de Gemeente een gedenkraam in den noordelijken kerkmuur doen plaatsen, dat een afbeelding van het kasteel Nederhorst met het wapen en wapenspreuk bevat.

De kerk is op een heuvel gelegen. Er bestaat een legende, welke zegt, dat de nonnen van het oudtijds te Huizen bestaande klooster, gezondigd hebbende, veroordeeld werden om in hun schoot zand van het Gooi naar deze plaats te dragen, waarna op den alzoo ontstanen heuvel een kapel zou kunnen gebouwd worden. Aannemelijker is deze hoogte te houden voor een vlucht-

heuvel in tijden van overstrooming of wel een der zoogenamde volks-weeren voor verdediging, maar de meest eenvoudige verklaring is, dat door de geheele streek een zandstrook loopt van Hilversum af tot bij Amsterdam, die tevens dwars door de Horstermeer haar weg vindt.

Tot zoover onze voorzitter. Vanaf genoemde hoogte genoten wij een prachtig panorama der Vechtstreek. Na deze bezichtiging, waarbij inplaats van den predikant, die verhinderd was, ook nog het woord werd gevoerd door één der kerkvoogden, richtten wij onze schreden naar het kasteel van Nederhorst. Wij kregen geen gelegenheid het kasteel inwendig te bezien, zoodat wij ons met het exterieur tevreden moesten stellen. Het oudste kasteel moet in de 13de eeuw gesticht zijn. Hiervan is echter in den loop der tijden niet veel overgebleven. De 4 zeskantige hoektorens zijn wellicht nog overblijfsels van dit oude kasteel. De kruiskozijnen met er boven de korfbogen met bergsteenblokken laten zien dat dit kasteel in onze glorieuze zeventiende eeuw is verbouwd. In 't begin van de achttiende eeuw had weer een verbouwing plaats. Uit dien tijd dateeren de ingang met balkon daarboven en het omlijste venster op de verdieping, alsmede het prachtige monumentale inrijhek.

Na deze korte bezichtiging wandelden wij van het kasteel naar het dorp terug, waar onze trouwe Abcouder schipper op ons wachtte. De terugtocht werd aanvaard.

Helaas had deze terugtocht in een dichten motregen plaats en hoewel de Vecht onder alle weersomstandigheden zijn bijzondere bekoring heeft, toch geven wij aan de Vecht in zonneshijn de voorkeur en zouden dan met Claas Bruin willen zingen:

Ik zie de spartelvischen springen,
En dansen op uw kristalijn,
Wie kan zijn vreugde nog bedwingen,
Daar zelfs de visschen vroolijk zijn!

G. ADRIAANS.

AMERSFOORT, Juni 1945.

Boekbespreking.

Oude Hollandsche Tuinen door Anna G. Bienfait met medewerking van Marg. Kossmann en een voorwoord van Prof. Dr. J. Q. Regteren Altena, I deel Tekst, II deel platen, 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff 1943.

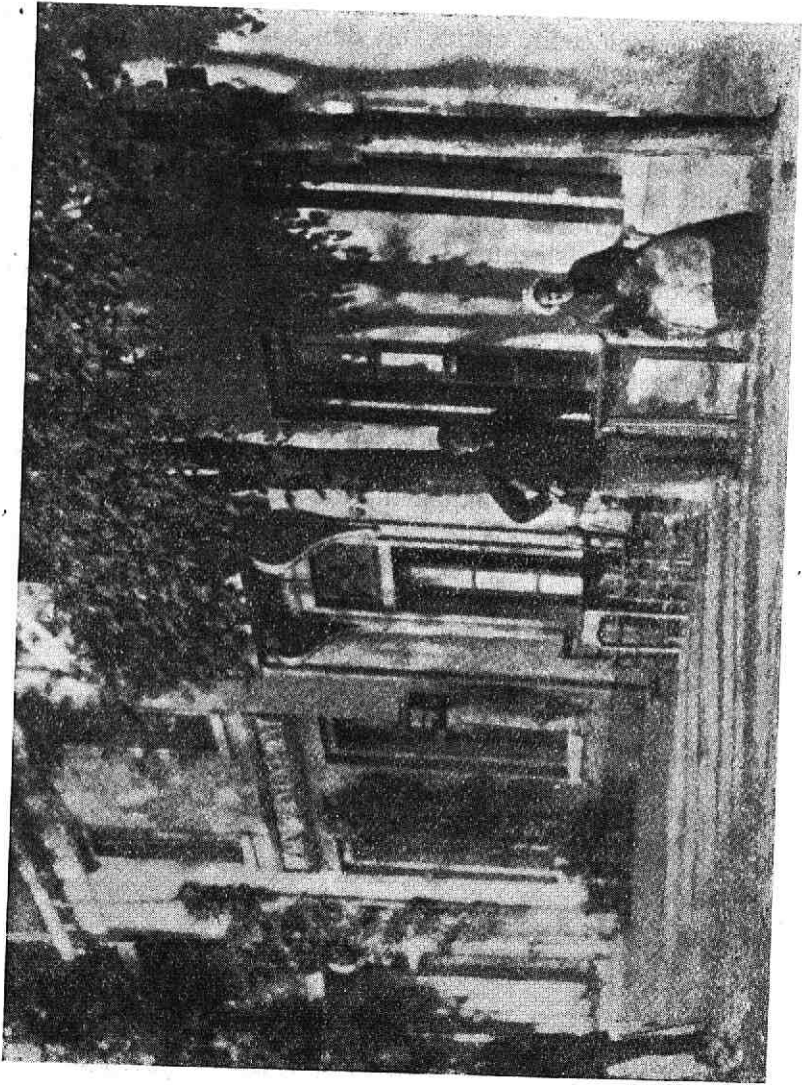
Naar mijn beste weten is sinds het verschijnen in 1910 van Oud-Nederlandsche Tuinkunst door Jhr. C. H. C. A. van Sypesteyn en behoudens de opstellen van Leonard Springer, een bekend tuin-architect, (Oude Nederlandsche Tuinen 1938) alsmede over tuinstijl en tuinsierkunst in het weekblad „Buiten” geen belangrijker publicatie verschenen dan bovengenoemde van Anna Bienfait, die door den dood werd weggerukt voor de voltooiing van deze omvangrijke studie. De geschiedenis van onze Hollandsche tuinen is opgebouwd uit schilderijen, teekeningen, miniaturen en prenten. De waarde van deze bouwstoffen voor deze studie wordt door het inleidend woord van Prof. Dr. van Regteren Altena ook duidelijk in 't licht gesteld; en vandaar dat het groot oblong formaat van het Platendeel ook onontbeerlijke en kostbare voorwaarde was voor deze historische documentatie. De uitgever heeft daarin ook zijn volle medewerking gegeven. Als ik dus een en ander uit dit boek en zijn inhoud ga zeggen, doe ik dat het eenvoudigst door uit het inhoudsoverzicht te noemen: Middeleeuwen, Invloed der Renaissance, tuinen van 's-Gravenhage, Frederik Hendrik en zijn tijd, de invloed van Le Nôtre, Tuinen in de provincie, de intrede van den landschapsstijl. Dit laatste deel is voor ons in het gebied Niftarlake daarom interessant, omdat het aandacht schenkt aan den meest typischen tuinaanleg der kasteelen en lusthuizen in de verschillende provincies van Nederland.

Voor ons is van belang het 9de Hoofdstuk: Amsterdam en omgeving, waar als bouwmeester Philips Vingboons (1614—1678) werkzaam was. Na Diemermeer wordt de Beemster besproken, dan de buurt van Sloterdijk, waar Simon Schijnvoet werkzaam was en ten slotte het 10de Hoofdstuk De Vecht, waarbij de „Zegenpralende Vecht” als reisgids dient (blz. 168—180). Aan Gooi- en Eemland is het XIIde hoofdstuk gewijd, zooals het 13de aan Utrecht en omgeving (Sterkenburg, Schalkwijk, Beverweerd, Amerongen, Oudegein, Voorn, Zijdebalen, Heemstede te

Houten). Het spreekt van zelf, dat de schrijfster ook meerdere bijdragen uit het Jaarboekje Niftarlake heeft geraadpleegd, tevens een bewijs, dat zij alle litteratuur van verre en nabij in hare studie heeft betrokken.

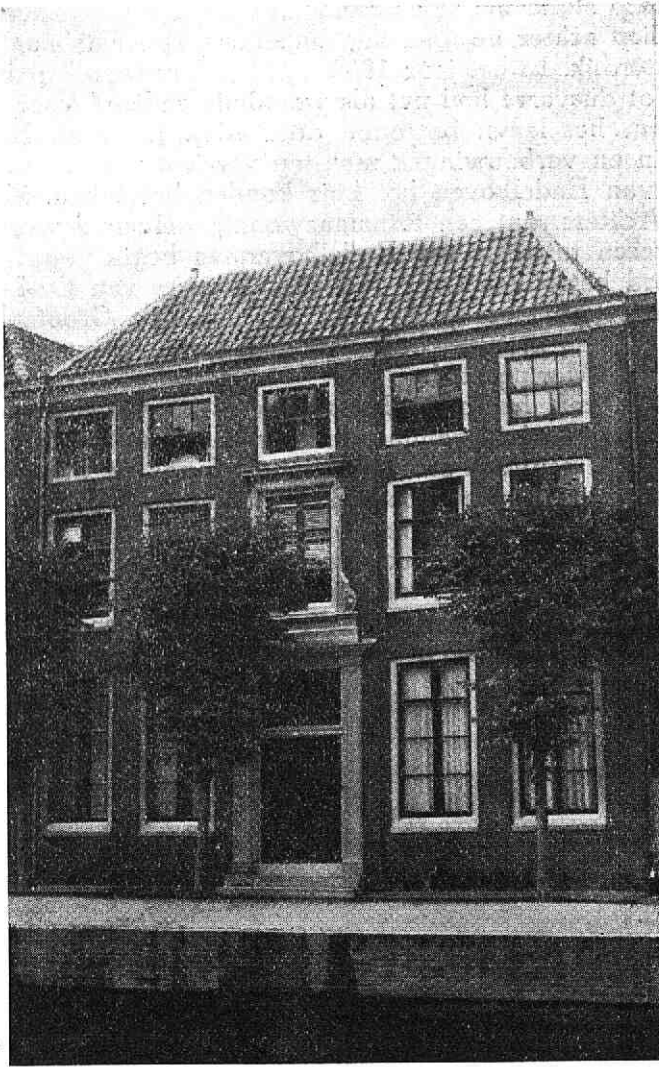
Natuurlijk oefent Schr. critiek op den smaak der 17e en 18e eeuw. De bewondering van Claas Bruin en de kunstopvattingen van den heer Boendermakers zijn niet de onze. Juist dat willen nabootsen van Italië en Versailles was het wat onze Hollandsche tuinkunst zoo vaak in den weg stond. De Inleider zegt: „De Hollandsche tuin! Hoe vervult ons als wij dit boek doorbladeren, het aspect van wat verloren ging, met een besef van onbestendigheid Een paar geslachten leven met hun tuin mee, dan volgt de desolatie of de sterke wil tot veranderen, welke de kunsthistoricus euphemistisch „stijlwisseling” en de cultuurhistoricus „het spel van mode en smaak” zou noemen”. In het baanbrekend boek van Sypestejn wordt meer een geschiedenis gegeven van de Nederlandsche tuinarchitectuur van de 15de tot 19de eeuw, maar hier krijgen wij meteen een breed overzicht van de bekendste tuinen in de verschillende deelen van ons land, vooral die van de 17e eeuw. Dat verhoogt aanzienlijk de waarde van deze prachtuitgave.

A. E. RIENTJES.

Voornalig Logement „De Eenhoorn” te Maarssen.

Hoornoord of de Groote Omloop te Maarsssen.

„Hoornoord”, thans Mariagesticht te Maarsssen.

Aan de Langegracht te Maarsssen ligt een stadsch dubbel heerenhuis, met strak deftige gevel, het Zusterhuis of Mariagesticht. De vroegere naam „Hoornoord” is thans nauwelijks meer bij de inwo-

ners van Maarssen bekend, en heeft ook zijn zin en beteekenis verloren, sinds het daartegenoverliggend logement en brouwerij de „Eenhoorn” verdwenen is. Want blijkbaar was het huis in de 18e eeuw opgetrokken naar deze ligging „Hoor Noord” genoemd. In het dorp stond dit huis bekend als de „grootte omloop”, want de tuin liep achter de toen nog onbebouwde Kaatsbaan om naar den Achterdijk. In het jaar 1882 werd „Hoor Noord” publiek verkocht. Tot dusverre had het als woonhuis gediend voor meerdere geslachten, het laatst bewoond door Mej. J. Schut. Belangrijke reparatiën en verbouwingen moesten verricht worden voordat de Zusters van Endelhoven het huis konden betrekken. Zoo moest aan de Achterstraat een tuinmanswoning gebouwd worden voor den gewezen tuinman van Endelhoven. In begin van 1883 werd Hoor Noord betrokken door de Eerw. Zusters van O. L. Vrouw, terwijl hetzelfde jaar op de terreinen van den Grooten Omloop een jongens- en meisjesschool verzezen. De naam werd nu gewijzigd in het „Mariagesticht”.

Uiterlijk heeft het oude Hoor Noord geen verandering ondergaan. Het ruime benedenhuis met breede gang heeft nog altijd het fraaie 18e eeuwsch stucwerk aan plafonds en wanden, terwijl een eikenhouten trap met bewerkte leuning naar de bovenverdieping leidt. Vanaf 1 November 1835 had Endelhoven dienst gedaan als verplegingshuis voor oude vrouwen, het Maria-gesticht heeft dit liefdewerk voortgezet tot den dag van heden. Verdere historische bijzonderheden zijn aan dit huis niet verbonden. De geschiedenis van Endelhoven werd meegedeeld in het Jaarboekje van Nifrarlake, 1936, blz. 8.

A. E. RIENTJES.

Het Armenland te Nigtevecht.

Een herinnering aan de Doopsgezinden.

Aan den Vreelandschen weg te Nigtevecht, tusschen de boerderijen Coertvecht en Kleinhoeve, liggen in den Hoekerpolder omtrent vier morgen weiland, welke bekend staan als: het Armenland. De beteekenis van dezen naam is in den loop der tijden in het vergeetboek geraakt, terwijl de naam zelf nog in veler herinnering bewaard is gebleven.

Eenige stukken, berustende in het Archief van den Kerkeraad der Nederduitsche Hervormde Gemeente van Nigtevecht, voor het meerendeel perkamenten leenbrieven met uithangende zegels, zullen in dit opzicht volledige opheldering geven.

Het belangrijkste stuk is een eigendomsbewijs met den volgende inhoud:

Voor Schout en Schepenen van „Nichtevegt” verschenen den 25sten Juni 1742 Cornelis Floris Molenaer, Schepenen van Nederhorst, als eenigste overgebleven lidmaat van de Mennonisten-Gemeente te Overmeer en Mr. Johan Brands, zoon van wijlen Quirijn Brands, die in leven de laatst overgebleven Kerkmeester van deze Gemeente was.

Hier zij bijgevoegd, dat het kerkje te Overmeer buitendijks tusschen de Vecht en den Wagenweg gestaan heeft en reeds in 1742 niet meer aanwezig was; het terrein was toen met houtgewas begroeid.

Beide genoemde personen waren voor het Gerecht van Nigtevecht verschenen om te beschikken over de vermelde omtrent vier morgen land, strekkende uit de Vecht westwaarts tot aan den Indijk, welke toebehoorden aan de Doopsgezinde Gemeente te Overmeer en schonken dit bezit in eigendom aan de „Gereformeerde Diaconieën van Nederhorst en van Nichtevegt”, elk voor de helft. Hierbij maakten zij het beding, dat, zoo wanneer een van beide der genoemde Diaconieën genegen of genoodzaakt mocht zijn haar helft te verkoopen, zij deze helft in zulk een geval aan de andere Diaconie moest presentereen voor vijfhonderd gulden vrij geld, alvorens aan anderen te mogen verkoopen.

Uit het eigendomsbewijs blijkt verder, dat van dit land anderhalve morgen leenroerig waren aan het Huis ten Bosch. In dit

verband zij opgemerkt, dat dit Huis weleer tusschen Uitermeer en den Hinderdam stond en in 1672 door de Franschen werd verbrand en sedert niet meer is opgebouwd. Leenroerig zijn houdt de verplichting in om telkens bij verandering van leenheer of leenman het leenrecht te voldoen. Cornelis Floris Molenaer en Mr. Johan Brands stelden Johannes van Wesel aan, om voor Stadhouder en Leenmannen van het Huis van Heerlijkheid van den Bosch te verschijnen en de anderhalve morgen aan den leenheer op te dragen, ten einde hiermede begiftigd mocht worden Willem van Lingen ten behoeve der genoemde Diaconieën.

Ook compareerden voor Nigtevecht's Gerecht Gerrid Hulscher en Bessel Wuyten, Diakenen van de Gereformeerde Gemeente te Nederhorst, alsmede Simon de Vries en Willem Cornelisz. Bosman, Diakenen van de Gereformeerde Gemeente te „Nichtevecht”. Deze verklaarden de schenking op de genoemde conditie in dank te aanvaarden en Willem van Lingen te machtigen om de anderhalve morgen op zijn naam ten behoeve van de Diaconieën van Nederhorst en „Nichtevecht” als leen te ontvangen, vervolgens huld, eed en manschap te bewijzen, alsmede telkens, als het noodig mocht zijn, het leen met de ledige hand te verheffen, den eed aan den nieuwen leenheer te vernieuwen en voorts alles te verrichten, wat naar leenrechten en gewoonte vereischt zal zijn.

Dit eigendomsbewijs geeft alzoo voldoende licht over het Armenland te Nigtevecht. De Hervormde Diaconie dezer Gemeente mag genieten van een geschenk, haar twee eeuwen geleden ten deel gevallen van de Gemeente der Mennonieten, wier kerkje te Overmeer stond.

Belangrijk is nu om ook de perkamenten leenbrieven van de heerlijkheid van den Bosch in te zien.

De oudste leenbrief, van 5 Mei 1736, is van Abraham Kromhuijsen, Heer van het Huis en Heerlijkheid van den Bosch, gelegen buiten de stad „Weesop”, aan de Uitermeersche schans. Hiermede wordt, na het overlijden van David Joosten Halveboer, Mr. Johan Brants, „wegens den Mennisten Armen verleijt” (met een leen begiftigd), gelijk op den 9den September 1691 met Halveboer was geschied, met anderhalven morgen land, „gelegen in den banne (rechtsgebied) van Nichtevecht in Barelant.”

Mr. Johan Brants ontving dit leen ten behoeve van de „Armen der Mennoniten” te Overmeer als een onversterfelijk erfleen; voor elke leenoverdracht zou een jaar pacht extra betaald moeten worden. De leenbrief is voorzien met het zegel van Abraham Kromhuijsen.

De volgende leenbrief dateert 29 Juli 1743 en is ook van Abraham Kromhuijsen, Heer van het Huis en de Heerlijkheid van Bosch, waarbij Willem van Lingen leenman werd ten behoeve

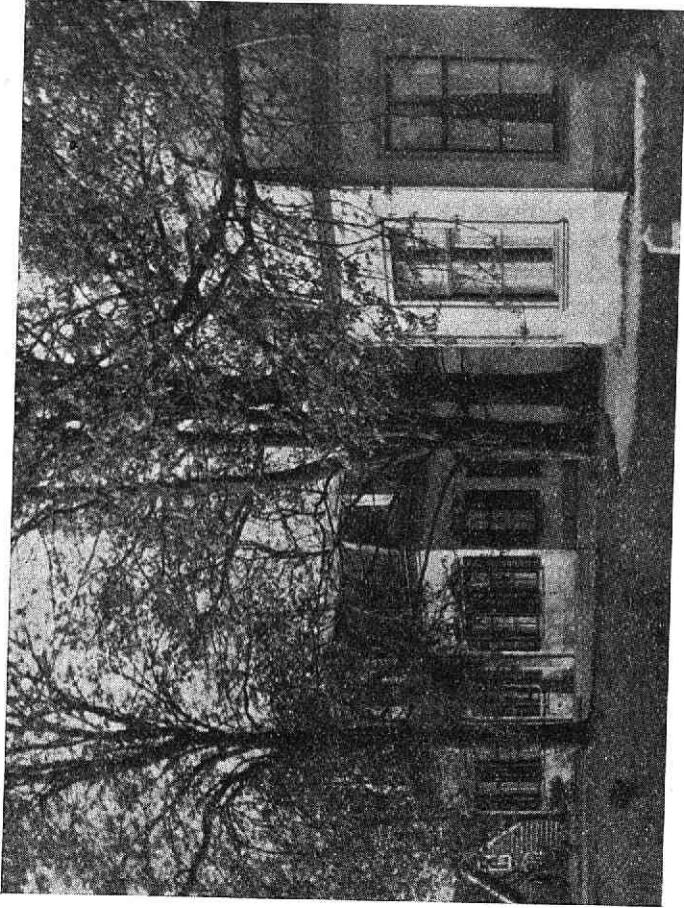
van de Diaconieën van Nederhorst en Nigtevecht. Na het overlijden van dezen Heer van het Huis ten Bosch deed Willem van Lingen den 25sten Maart 1757 hulde aan Johanna Maria Kromhuijsen, Douairière van Melchior ten Hove, Vrouwe van het Huis ten Bosch en na haar dood aan David ten Hove, Heer van den Bosch, op den 17den Maart 1764.

De leenbrief van 24 Mei 1766 is noodig geworden wegens het overlijden van den leenman Willem van Lingen. Bij dezen draagt David ten Hove „Heere van den Huize en Heerlijkheid van den Bosch, bij de stad Weesp, in de Provincie van Holland” het leen van omtrent anderhalven morgen land, „gelegen in den Banne van Nichtevecht, in Barelant” over aan Agge de Vries, Diaken der kerk van „Nichtevecht”, als gekozen leenman van de respectieve Kerkeraden van „Nederhorst den Berg en Nichtevecht”. David ten Hove heeft dezen leenbrief met zijn uithangend zegel bekrachtigd.

De laatste beleening geschiedde den 11den April 1789 door Wendela Eleonora Ten Hove, douairière Godin, Vrouwe van het Huis Ten Bosch. Hierbij werd Elbert Pos, Diaken van de Gemeente te Nederhorst den Berg, na den dood van Agge de Vries, leenman betreffende anderhalven morgen van het Armenland.

De genoemde archiefstukken geven niet alleen eenige inlichtingen over de bezitters van het Huis ten Bosch, maar wijzen in Niftarlake een tweede herinnering aan betreffende de Doopsgezinden, wier Mennistehemel tusschen Nieuwersluis en Loenen hun vroegere talrijkheid daar ter plaatse bewees. Aldaar zijn zij vóór langen tijd zeldzaam geworden, terwijl er in 1742 slechts één lid over was van de Doopsgezinde Kerk te Overmeer. ¹⁾

¹⁾ In de genoemde archiefstukken zijn de eigennamen op verschillende wijze geschreven.

„Leenwenvecht“ bij Maarssen.

Groot en klein Leeuwenvecht bij Maarssen.

In de bijdrage „Aux brébis te Maarssen” (Jb. Niftarlake 1942, blz. 21) werd aan het slot gezegd:

„Herman Auxbrébis was 25 jaar oud, toen hij op 3 Oct. 1642 in ondertrouw ging met Maria van Sinnick, een dochter van Dirck van Sinnick **wonende tot Maerssen**”. Nu kwam later de vraag: Waar woonde Dirck van Sinnick te Maarssen? Dat kan precies gezegd worden: Dirck van Sinnick woonde in 1638 op **Leeuwenvecht in den gerechte van Maerssen**. Dat brengt ons weer tot een nieuwe vraag: Waar ligt Leeuwenvecht, want daarover willen wij het nu eens hebben. Tusschen Herteveld en Beresteijn (Bijleveld of Bereveld) lag Leeuwenvecht. Wij zien dat uit een tekening van plattegronden van het Huis van den Heer E. Schoth (in 1670 wordt Herteveld naar deze bewoner Schoth genoemd), vervaardigd door Justus van Broekhuijsen in 1703. Het schijnt geen huis van groote beteekenis geweest te zijn. Immers Craandijk in zijn Wandelingen noemt het niet, en Van der Aa's Aardrijkskundig Woordenboek zegt, dat dit Buiten 8 minuten van Maarssen, thans in 1846 bezeten wordt door den Heer A. Backer Junior.

Dat weinige wat wij van Leeuwenvecht vernemen, prikkelde den Geschiedschrijver Pastoor Hofman tot nader onderzoek en hij schreef er over ongeveer veertig jaar geleden in **Utrechtsch Jaarboekje** 1904, en daaraan zullen wij een en ander ontleenen over dit oude Heerengood:

N.B. Men onderscheidt te Maarssen *Leeuwenvecht* en *Leeuwenburg*.

Op de tentoonstelling De Zegepralende Vecht van 19 December 1942 tot 17 Januari 1943 in het Centraal Museum te Utrecht gehouden, was een gekleurde potloodtekening (2, 132) aanwezig door H. van Heek 1859, een bekend Maarssensch teekenaar uit de vorige eeuw. Daar stond als aanwijzing in de catalogus „Leeuwenvecht bij Maarssen. Wit gepleisterd huis, gebouwd op het terrein, waar vroeger de buitenplaats Otterspoor gelegen was”. Hier wordt Leeuwenburg bedoeld. Waar lag Otterspoor? Bekijken wij eens de „Nieuwe kaart van Mijnden en de twee Loosdrechten”, in het jaar 1700 uitgegeven bij Nicolaas Visscher”. Deze kaart was op de tentoonstelling aanwezig onder No. 8. Dezelfde kaart wordt als „Een oude kaart van de Vechtstreek” afgebeeld en beschreven in het jaarboekje van Niftarlake, 1942, blz. 17—20, door A. F. van Goelst Meijer. Leeuwenburg vormt op de kaart het midden van „het drietal aan elkander grenzende en met elkander wedijverende lustplaatsen, zegt Craandijk, Hoogevecht, Otterspoor, Gansehoef”.

Het huis en erf **Leeuwenvecht** is thans in tweeën gesplitst en wordt met een toevoegsel onderscheiden in Klein- en Groot-

Klein-Leeuwenvecht, dat ten zuiden ligt, was oudtijds de boerderij, die bij het heerenhuis behoorde. Zij werd straks daarvan gescheiden, kwam in heeren handen, erlangde een heeren dosch en trekt nu ook door bevallig voorkomen het oog van den voorbijganger.

Klein Leeuwenvecht is de riant gelegen hofstede met prachtig geboomte en boomgaard, vroeger bewoond door de families van Soest, later eigendom van den heer Tepe, thans van den heer Boll.

Groot-Leeuwenvecht, ter noordzijde gelegen, gehuld in een bevallig plantsoen van bruine en groene beuken, van sparren en eiken, van struiken en bloemgewas, maakt den indruk van de eigenlijke heem des heeren te zijn: het blijft Leeuwenvecht bij uitnemendheid. Het was eigendom van den heer Jan Plomp te Zuilen, en is thans woning van den Burgemeester van Maarssen en Maarseveen.

Zoals het nu daar staat, is het een schepping van den heer Visser, die voorheen eigenaar was en ongeveer een kwart-eeuw geleden, het heerenhuis herwaarts overbracht. Vroeger lag het meer van den weg af, verder den tuin in tusschen de oude grachten.

Dit oude huis, Leeuwenvecht zonder toevoegsel, behoorde ten jare 1804 in eigendom aan den heer A. Backer, die wel de vader zal zijn van den vorengemelden Junior (Utrechtsch Placaatboek, V bl. 304). Een halve eeuw vroeger vermeldt de Geheymsschrijver van staat en Kerke (bl. 135), het goed Leeuwenvecht onder de „lustige en kostbare buitenplaatsen”, die aan het dorp Maarssen bijzonder eer doen. Wilt u het als in miniatuur afgebeeld zien, sla dan op de „Zegepraalende Vecht”, dat kostbare werk van het jaar 1719, waarin Andries de Leth, vaardig plaatsnijder, ons de teekeningen van Daniel Stopendael zoo bevallig weergeeft. Onder no. 16 vindt u daar het schoone buiten van den heer Jan Huydecoper van Maarsseveen. Het ligt op den voorgrond te onzer linker. Doch te onzer rechter aan de overzij der Vecht, meer op den achtergrond schenkt de plaat ons een bekoorlijk gezicht op de huizen Harteveld, **Leeuwenvecht** en Soetendaal, die daar een na ander den straatweg bezoomen.

Hier gelijkt Leeuwenvecht wel naar een bouw van den aanvang der 18de eeuw; maar 't is den adelaar gevolgd, die zijne jeugd heeft vernieuwd. Want in Slachtmaand van het jaar 1638 stond het vriendelijke buiten reeds daar en was de eigendom van den achtbaren heer Dirck van Sinnick. Wij vernemen alsdan nog het volgende, ons bewaard in de gerechts-protocollen der heerlijkheid Maarssen:

Op huyden den XXVI Novemb. 1638 olden stijs, des avonts omtrent seven uren hebben wij schepenen tot Maersen ondernoemt ons vervoecht ten huysen van Sr. Dirck van Sinnick, genant Leuwenvech(t), staende ende gelegen in onsen vors. gerechte, ende aldaer bij de persoon van Sr. Guiliamme Sinnick des vors. Dirck van Sinnick broeder, leggende de vors. Guiliamme van Sinnick wel sieck te bedde, sijn verstant ende memorie evenwel..... wel machtich zijde: verclarende de vors. Guiliamme van Sinnick, dat hij van zijne goederen..... wilde disponeren, legaterende alsulcx mits desen uutte gereetste goederen, die hij testateur boven schult, dootschult ect., sol comen naer te laeten, aan Joff. dochter van Sr. Dirck van Sinnick vors. zijn nichte, een somme van twee hondert Car. Gulden, die hij testateur begeerde dat datelick naer sijn overlijden uut zijn vors. gereetste goederen aen de selve zijne nichte sullen worden getelt ende betaelt; item legateerde aen Joffr. Maria van Sinnick, jongste dochter van den vors. zijnen broeder, zijn kas ende twee kisten met het gout, silver, gemunt ende ongemunt, juwelen, linnen ende wollen, die ten tijde van sijns testateurs overlijden in deselve sullen bevonden worden; ende in alle vordere sijne goederen, die hij comparant boven de vors. legaten, schult, dootschult etc. sol comen nae te laeten, institueerde hij testateur tot zijn eenich erffgenaem Sr. Dirck van Sinnick sijns testateurs broeder vors. ende in cas van offlyvicheijt van denselven, desselfs kynt off kynderen in plaets van haer vader.....

..... Aldus gedaen ter plaetsen, dage ende ure vors. ten overstaen van Stoffel Juriaensz. Quant ende Egbert Jansz. Grauwert schepenen ende my ondersecr. Secretaris, als in desen representerende de plaetse van den Schout vermits zijn absentie.

Wie is nu de bewoner geweest opvolgend aan Dirck van Sinnick? Daar hooren wij niets van in het dagboek van Jacob Bicker Raye, „Notitie van het merkwaardigste mejn bekent” (1732—1772) (uitgegeven door Fr. Beyerinck en Dr. M. G. de Boer. Amsterdam, 1935.).

Alida Catharina Bicker, weduwe van Jan Raye, heer van Breukelerwaard was de moeder van den schrijver van bovengenoemd Dagboek. Na het overlijden van Jan Raye heeft zij de hofstede Leeuwenvecht, waar de familie des zomers en des winters woonde, op 21 November verkocht aan Joseph de Mesa. Zijzelve is toen naar Amsterdam gegaan, waar zij een huis had op de Heeren-gracht (blz. 68).

In 1765 woonde op Leeuwenvecht de Heer Willem van Loon met zijn zuster Alewijn. Deze Heer van Loon was „een extraordinair teer mens, die genoegsaams niets at (niettemin werd hij 70 jaar), een seer mendelijk liefdragent en welmeenent mannetje.

Wij zien, dat Jacob Bicker Raye in 1765 op Leeuwenvecht is gelogeed. Welke omstandigheden tot dit logies hebben meegewerkt weten wij niet precies, maar het is wel vreemd, want Jacob Bicker Raye had nl. een eigen huisje hier, den „Annenhof”, welke hij in 1737 van den Heer Ammering had gekocht in het Wapen van Maarseveen.

Later woonde hij op de buitenplaats Geesbergen, dat hij van den Heer David Franco Mendes te Maarsseveen voor een jaarlijkse huur van 325 gulden met ingang van 1 Febr. 1769 had gehuurd. Op 2 Mei 1769 is hij daar op een afgehuurde schuit met alle bagage en meubilair aangekomen (blz. 336). Als wij nu in het begin der 19e eeuw (1804) een familie Backer op Leeuwenvecht zien gehuisvest, moet ons dat niet al te zeer verwonderen. Dat zat hem in familie-relaties. Want Mr. Jan Backer Cornelisz. (1642—1748) was een zoon van Catharina Raye, en dus geparenteerd aan Jacob Bicker Raye. Mr. Cornelis Backer Jansz. was een neef van Bicker Raye, en stierf op 24 Dec. 1766 als Secretaris van 't Edel Mog. Collegie ter Admiraliteyt. (l. c. 152. 310. 375 nota.).

Bouwkundige beschrijvingen van het vroegere Leeuwenvecht zijn ons niet bekend. Het hedendaagsche huis draagt nog de zichtbare reminiscenties aan den bouwtrant, welke in de Vechtstreek veel gebruikelijk was: één verdieping-type, waarvan de voorgevel in 't midden was omhoog getrokken met 2 boogvormig gesloten smalle vensters, zooals dit ook op Endelhoven voorkwam. Het ijzeren hek draagt het opschrift „Leeuwenvecht”, en nog altijd ligt het huis te midden van „lommerijke dreven”, waarvan Christemeyer in zijn „Lustoord tusschen Amstel en Grebbe” reeds gewag maakte.¹⁾

¹⁾ Vgl. R. v. Luttervelt, De Buitenplaatsen aan de Vecht, blz. 78, 115. (Dissertatie. Utrecht 1943).

Oppositie

van de ingezetenen van Loenen tegen maatregelen,
voorgesteld door Dominicus v. Camminga, Heere van
Loenen en Kronenberg in 1725.

Verrijkt als we zijn met de ervaringen, opgedaan gedurende deze lange periode van strenge verduisteringsvoorschriften, vereischt het weinig verbeeldingskracht ons te verplaatsen in den toestand van onze steden en dorpen enkele eeuwen geleden, wanneer de dagvorstinne haar taak had volbracht en de nacht alles in duisternis hulde.

Straatverlichting, zelfs in de allergrootste steden, stond toenmaals nog in haar kinderschoenen en kans op steun van helverlichte winkelétalages, zooals wij die kennen in onze moderne tijden, was buitengesloten. Wagenaar, in zijn Beschrijving van Amsterdam (Deel X) zegt:

„In de vijftiende en in 't begin der 16e eeuw, hadt men geene „middelen, om de Stad, bij avond en bij nagt, te verlichten dan „eenige weinige Lantaarnen, met brandende kaarsen, die, hier en „daar, in 't midden der voornaamste straaten, en op de bruggen „stonden, doch weinig licht geven konden.”

Deze stuntelige en ontoereikende verlichting bleef in stand tot den 17den Nov. 1595, toen „men besloot, bij eene keure te be- „veelen, dat aan ieder twaalfde huis door den bewoner bij avond „en bij nagt, een Lantaarn met eene brandende kaars zou gehangen „worden. Doch de bewoners, of veelen ten minste (zegt Wage- „naar), verzuimden het opvolgen dezer keure en niet voor 't einde „van 't jaar 1669 was de stad alomme voorzien met de nieuwlings „uitgevonden lantaarnen, waarmede Jan van der Heide veel eers „heeft ingelegd.”

Omtrent Utrecht vermeldt N. v. d. Monde in zijn Geschied- en Oudheidkundige Beschrijving van de Stad Utrecht, dat omstreeks het midden der XVII eeuw de algemeene straatverlichting werd ingevoerd, d.w.z. van den 1en October tot den laatsten Februari. De lantaarnen, die men hierbij gebruikte, hadden platte kaarsen van vier in het pond met dubbele pitten, terwijl het aanschaffen en stellen dezer lantaarnen door de burgers en ingezetenen, tot wier gerief zij dienden, moest worden bekostigd.

Wie echter de meening mocht zijn toegedaan, dat de toenmalige hoofdstedelijke verlichting ook maar in de verste verte aan haar doel beantwoordde, vergist zich deerlijk.

Het fraaie, door Fr. Beyerinck en Dr. M. G. de Boer in 1935 uitgegeven dagboek van Jacob Bicker Raye, getiteld: **Notitie van het Merkwaardigs Meyn bekend (1732—1772)** vermeldt tal van ongelukken bij donkere avonden: b.v. „Op 16 October loopt de „Heer Tromp 's avonds, **natuurlijk tengevolge van de miserabele „straatverlichting**, pardoes in den Kloveniersburgwal en verdrinkt”, zoodat we veilig kunnen aannemen, dat er in de verlichting van toen en die van dezen verduisteringstijd hoegenaamd geen verschil bestond, of men moest die zoeken in de formulering, dat de eerste **maximaal** en de laatste **minimaal** was.

Wat betreft den toestand ten platten lande kunnen we kort zijn: er heerschte overal en alom des avonds en des nachts vaak een Egyptische duisternis en die toestand bleef in tal van landelijke gebieden tot op den huidigen dag, zelfs onder normale omstandigheden, gehandhaafd.

Dat er steeds een nauw verband heeft bestaan tusschen misdaad en duisternis behoeft geen nader betoog. Dit zag ook de plaatselijke overheid van Loenen en Kronenburg in, toen zij als volgt requesteerden op 20 Sept. 1725:

Aan de Ed. Groot Mog. Heeren Staeten van Hollandt ende Westvrieslandt.

„Geven reverentelijk te kennen Dominicus van Kamminga, „Heere v. Loenen en Kronenburg, mitsgaders Schout, burgemees- „teren en schepenen van de gemelde Heerlijkheden, dat sy, gesa- „mentlijk met alle ernst hebben overwogen de extra groote noot- „saeckelijckheyt om soo veel mogelijk voorsorgen te dragen tot „voorcominge van dieverijen, bedelarije ende andere ongehoorde „geweldenarijen die bereyts ten platten Lande gebeuren en nu „onlangs in de maent Augusty Laestleden onder haer jurisdictie „geschied sijn (zie noot ¹) ende nog verder tegen het aenstaende „Wintersaysoen te vreesen staen, indien daar jegens door alle „mogelijcke middelen voor het toecomende niet promptelyck werd „voorsien, dat de suppleten daeromme hebben goetgevonden de „annexe keure in dato den 29 Aug. 1725 over de voorsz. districten „te maecten omme een bewaerplaets oft gevangenhuyts te bouwen „by ende aan den Toorn van de Loense Kerk, alsmede het onder- „houd voor een persoon als Dienaer van de Justitie omme alle „de Vagebonden, Bedelaers etc. in de voorsz. Hooge Heerlijkheden „komende, optevangen, mitsgaders het maecten van verscheyde „Lantaernen in het gemelde dorp van Loenen in Hollandt tot

„dienst en gebruyck van de opgesetenen aldaer, waaromtrent sy „supplten de jaerlyckse oncosten uyt seeckere in sig selfs geringe „omslag over Huysen en Landen van gemelde Hooge Heerlyck- „heden souden vinden, het welke in dese annexe Keure in 't brede „geexpressseert, waer toe kortheytshalve met alle schuldige eerbie- „digheyt werd gerefereerd soo syn sy supplten haer keerende tot „U, Ed. Groot Mo. Ootmoedelijck versoekende dat UEd. Groot „Mog. de gemelde keure gelieve te approberen en de supplten te „authoriseren tot het doen van den omslag in de voorsz. keure „gemeld 't welck doende etc.

was geteekent

W. V. MAENEN.

App-t in handen hre gecom-de
Raden den 20 Sept. 1725.

De ingezetenen van Loenen nemen echter een gansch ander standpunt in dan Jhr. v. Camminga c.s. en 't zij vóór of korten tijd na het afkomen van de gunstige beschikking op bovenstaand request, sturen zij aan de Staten van Holland en Westvriesland een verontwaardigd vertoog, aanvoerende:

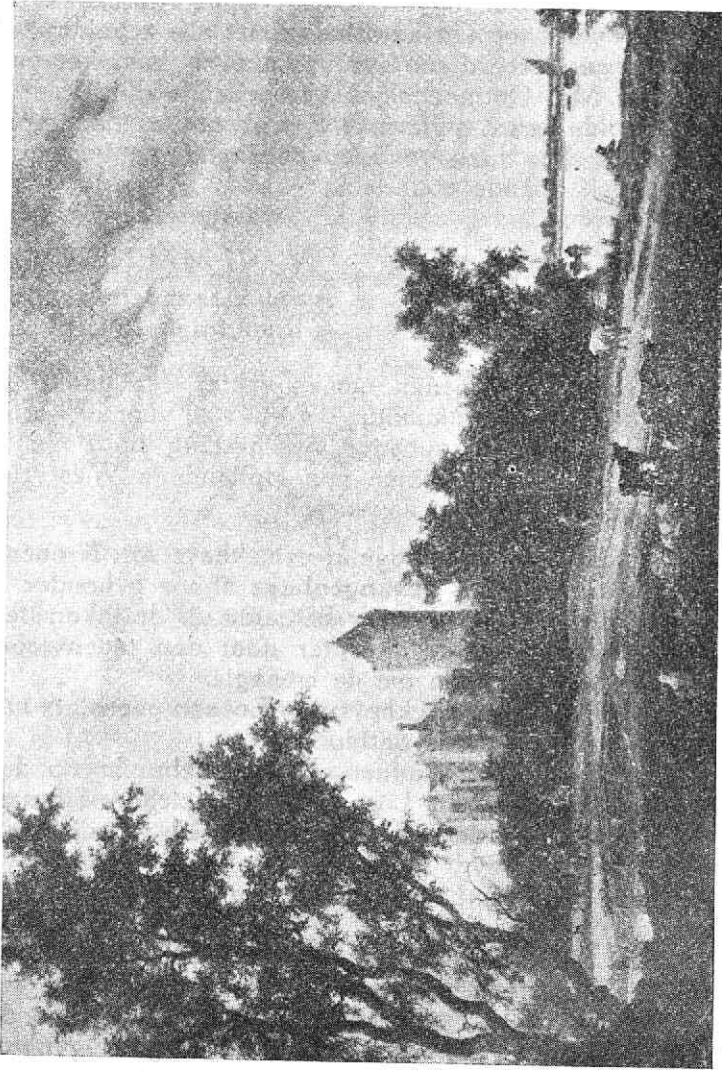
1. „Deze zaken raken de Hooge Heerlijckheyt van Kronenburgh „alleen, waar ook het **gevangenhuis** altoos gehouden is ge- „worden, die ook den **diender** betaalde uit de inkomsten van „de Heerlijckheit, hetgeen echter door den tegenwoordigen „heer niet werd gedaan om de menagie.
2. „dat de Ambaghtsheerlyckheyt van **Loenen** geensints van een „Dienaar van de justitie ontbloot is.
3. „dat deze lasten niet kunnen worden gebracht op de Am- „baghtsheerlijckheyt van Loenen, die op zich zelf bestaat en „gesepareert is van de Hooge en Crimineele jurisdictie van de „Hooge Heerlijckheydt v. Cronenburgh.
4. „dat het de ongerymtheyt selve is tegens off aan een Publique „Kerk een gevangenhuis te hegthen en wel in cas des te „meer, met relatie tot den Ambachtshere in deesen, Dewelcke „van de Roomsche belijdenisse zijnde, beneeven syn geloofs- „genooten hunne kercken veel te heyligh houden dan dat die „souden toelaten aan de selve eenigh gevangenhuis te „plaetsen”

1) In het Kerkelijk Archief van Loenen bevinden zich enkele losse bladen met zeer primitieve historische aantekeningen, (niet eens in chronologische volgorde!) waarvan ik er één afschrijf op het jaar 1725:

„30 April een groot gedeelte van Hilversum verbrand.

dit jaar op 13 Aug. *geschiede een grouwelijke geweldenery op Slootdyk op..... in het Huys van J. J. Mom.*

23 (Aug.?) het dievegat aanbesteed hetgeen vóór veel ongenoegen baarde”.

„Cronenburgh“.

(Ruysdael)

5. „dat hoeseer de Lantaarnen van dienst souden kunnen syn „voor het dorp van Loenen en deszelfs bewoonders (in welck „Dorp deselve alleen syn geplæetst) deze van niet de minste „nuttigheid kunnen syn voor de eygenaars der landerijen „voor het meerendeel verre van het dorp gelegen synde.
6. „dat de Heer v. Kronenburgh inmiddels is overgegaan tot „het timmeren van een gevangenhuis, en aanstellen van een „quasi diender en plaatsers van lantaarns.
7. „Dat sy niet syn geraadpleegd en geen stem in 't kapittel „gehad hebben.
8. „Dat dit geen keure is, doch dat de Heer v. Kronenburgh het „doet voorkomen alsof het er een is.
9. „Dat het Dorp van Loenen door een Liberale gifte van den „Utrechtsche of Stichtse Ambaghtsheer, soo verre deszelfs „Ambaghtsheerlykheit is streckende, met lantaarnen is voor- „sien.
10. „Dat het Utrechtse deel van Loenen verre het grootste en „aansienelyckste is,
11. „alwaar de aensienlyckste buytenplaatsen geleegen syn, „terwijl het Dorp van Loenen, zooverre het op den bodem „van desen stād gelegen is, van seer cleyne uitgestrektheid „is en niet als seer wijnige huysen, waer onder dan eenige „geringe bij onvermogende van aelmoessen leevende men- „schen bewoont wordende, bevat, zijnde Herberge, grutterye, „backerye, chirurgyns en timmermanshuysinge in dese am- „bachtshierlyckheit staande en dewelke eenighlyk van „eenig belangh zyn privative aen den ambaghtsheere in „eygendom behoorende.
12. „Dat het getal der te stellen ofte wel reets gestelde Lantaer- „nen is 12, waarvan 2 op de Laen van Kronenburgh (dus niet „de minste betrekking hebbende tot het Dorp Loenen).

Ondertekend:

De Eygenaars van de Landeryen en
Bouwwoningen, gelegen onder of in de
Ambaghtsheerlyckheit van Loenen, zynde
Hollandsche grond en gemeenelyck, dogh
oneygentlyck genaemt Kronenburghs ge-
recht.

De Heer v. Kronenburgh replicceert aan Heeren Staten:

- 1°. dat de H.H. Jacob Balde en Jan van Taerling, Kerkmeesters, toestemming hebben gegeven voor het plaatsers van de gevangenis;

- 2°. dat gevangenissen vaak tegen en in kerken hebben gestaan en nog staan, en dus de beschuldiging aan zijn adres de Roomsche godsdienst te heilig te achten, valsch is;
- 3°. dat hij er geen oogenblik aan gedacht heeft de 2 lantaarns aan de Kronenburger Laan op rekening te brengen van de gemeente;
- 4°. dat de keur voortkwam niet alleen van den Heer, maar van de geheele Maagistraat ter plaatse, Hoge en Middelbaare jurisdictie voerende;
- 5°. dat door het opvangen van boosdoeners het rustige en veylige woonen van de bruykers der landerijen werd geprocureerd. — ('t verschil met vroeger reeds nu duidelijk!);
- 6°. dat het vreemd is, dat men nu eerst met klachten komt, nu het gevangenhuis er staat;
- 7°. dat de omslag zóó gering is, dat niemand er iets van zal voelen, n.l. 3 stuivers per morgen."

Hierbij ging een verklaring annex van **Gerryt Dirks**, veenman, **Freerck Leenderts van den Heuvel**, beide te Vreeland woonachtig, namelijk: „dat in Vreeland het gevangenhuis of bewaarplaats voor quaatdoeners is onder de kerktoorn”.

Van **Ryck Boelhouver**, wonende te Loenen, „dat het gevangenhuis te Hilversum is boven in den Kerktoren”.

Van **Jan van den Brincx**, „in de Hoge Heerlyckheit van Zeyst eveneens in den Kerktoren”.

Al laten de bescheiden, berustend in het Kronenburgh Archief hierboven gebruikt, ons verder helaas in den steek, is het niet moeilijk het verdere verloop langs andere kanalen tot het eindpunt te vervolgen.

In de **Kerkbode v. d. Vechtstreek** Art. 74 lezen wij in een artikel van de hand van Mr. Dr. J. W. Verburgt:

„De „paape” Heer v. Kronenburg had in 1725 een „dievehuis” „laten bouwen aan de Loenensche kerk, terzijde van den toren. „Toen de Kerkeraad den 18en Sept. hierover besprekingen hield, „was er reeds een aanvang gemaakt met den bouw. Het moesten „twee „dievegaten” worden. Zij werden zoo geplaatst, dat te „vreezen was, wanneer één of meer kwaaddoeners daarin werden „gezet en zij slechts eenig rumoer maakten, dat dan de godsdienst- „oefening niet naar behooren zou kunnen worden verricht. De „Kerkeraad oordeelde eenparig, „zulks eene onstigtelyke, ja zelfs „in zijn omstandigheden, eene voor onzen Godsdienst schimpelijke „zaak te wezen. Was daarom op middelen bedagt, opdat zulk eene „ergernis mogt worden voorkomen”. Echter waren hunne middelen „voorloopig vruchteloos. De „dievegaten” bleven.

Onder weglating van wat niet der zake dienende is, vatten we

den draad van ons verhaal weer op, waar in de Kerkbode wordt gesproken van de afscheidsrede van Ds. Ems. Lucuis Vriemoet, die in 1727 naar Harlingen wordt beroepen.

„Hij nam afscheid van zijne eerste gemeente, van welke hij veel „liefde had ondervonden, maar ook veel moeilijkheden, gelijk wij „gehoord hebben van den Heer van Cronenburg. Zelfs tijdens „zijne afscheidspredikatie liet deze Heer „in t' gesigt van honderde „van menschen beide de deuren van 't gevangenhuis wijd open „staan” om de godsdienstoefening te storen.

We gaan nu over naar de Kerkbode no. 76, waar gesproken wordt van Ds. **Guillielmus Versteeg**, dato 8 Dec. 1727.

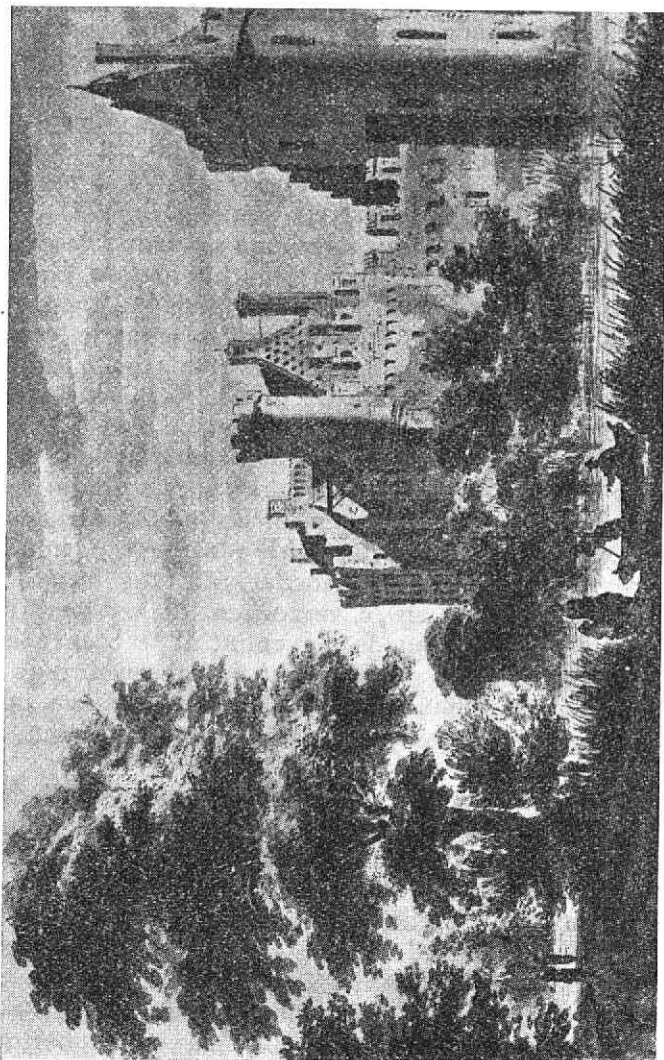
„Het eerst kwamen de dievegaten aan de orde. Deze waren nog „gebleven en gaven steeds groote ergernis aan de Gemeente, als „zij in Gods huis vergaderd was, terwijl de gaten openstonden. „Noch de classis van Amsterdam, noch de synode, te Edam ge- „houden, had deugdelijke middelen gevonden om deze „onstigte- „lijke zaak” te doen verdwijnen. De groote Kerkeraad van Loenen, „den 18en Juli 1728 vergaderd, besloot aan de classis te verzoeken, „de zaak van het dievengat op de aanstaande synode te Alkmaar „levendig te houden” en tevens aan deze eerwaardige vergadering „voor te dragen of raad te vragen, of het niet raadzaam is om bij „de vrouw v. Cronenburg (Maria Magdalena v. Ornia, gravinne „Douairière van Moens, schoonmoeder van Dominicus Franciscus „v. Camminga) te gaan en te verzoeken, of het haar Hoog Ed. „behaagde het bovengenoemde dievengat af te breken en weg te „nemen of te verplaatsen. Ook of het deze eerwaardige vergade- „ring zou believen iemand uit het midden derzelve, nevens de „leden des Kerkerads van Loenen, te committeeren aan haar „Hoog Ed. de vrouw van Cronenburg”.

Deze voorstellen werden onderteekend door: Guillielmus Versteeg, Predikant, Bernardus Sanderson, Lambertus Timmerman, Ouderlingen; Willem Clinton, Jan de Wilde, Diakonen; Jan v. Stygeren, Oud-Ouderling; Reyger v. Velsen, Oud-Diaken.

Ds. G. Versteeg en Ouderling B. Sanderson berichtten op den 1en Aug. 1728 „hetgeen de Eerw. Classis heeft geadviseert omtrent ons bovenstaande geschrift”. Dit advies kunnen wij weer- geven met de woorden van den scriba classis:

„Op verzoek van de Kerk van Loenen wordt berigt, dat de „dievegaten daer nog zijn. Verder laet de classis het over aan den „Kerkenraedt, om de Vrou van Cronenburg daer over te be- groeten”.

Dit begroeten droeg de Kerkeraad van Loenen ezen 1en Aug. op aan den predikant G. Versteeg, den ouderling B. Sanderson en den diaken W. Clinton. Doch bij nadere bespreking achtte men het „gevoeglijker” gezamenlijk te gaan.

22. Cronenburg.

Naar A. de Haan (1730)
afb. dato 1617.

„Zoowel „de broederen des regeerenden Kerkeruets als de „afgegaene broeders” begaven zich den 5den Aug. „eenparighlyk „naar den huize Cronenburg. Deze verhalen ons: wij hebben de „vrouw van Cronenburg „des Heeren rijken zegen gewenst en op „het allervriendelyks versogt, dat zij ons dat genoegen wilde doen, „dat zij de twee bovengemelde dievegaten zou laten wegbreken. „Waerop haer Hoog Ed. ons op het beminnelykste bejegende, en „zeide, dat zij ons alle genoegen wilde geven, en haer stem vol- „komelyk gaf tot het afbreken van diezelve dievegaten; waer op „wij ook met blytschap ons afscheit van haer Hoog Ed. genomen „hebben, haar toewenshende continuatie van volkomen gezont- „heid en des Heeren milden zegen”. Reeds den 18den Mei 1729 „was deze ergernis uit de kerk verdwenen, want wij lezen, dat „dan de Kerkeraad het besluit neemt Haar Hoog. Ed. de Vrouwe „v. Cronenburg te gaan bedanken voor het afbreken der twee „dievegaten, welke aan de kerk gebouwd waren”.

Bij een terugblik op ons relaas wordt nu ook de laatste alinea van noot ¹⁾ op pag 13 duidelyk. Verder zou men bij het lezen van punt 2 van de repliek van den Heer Camminga aan de H. H. Staten en het aanbrengen van dievegaten naar het inwendige van het kerkgebouw ethische gronden willen aannemen voor het zielenheil van de boosdoeners, doch het verdere optreden van genoemden Heer is daarmee in tegenspraak, zoodat men zijn gedrag niet anders dan verregaand schandelyk kan qualificeeren, een edelman onwaardig.

Na de hierbovengemelde slooping in 1729 zijn er vermoedelyk spoedig door de Vrouwe van Kronenburg maatregelen getroffen voor den bouw van een nieuw **gevangenhuis** (later in de wandeling **spinnerie** genaamd), dat met de **waag** naast de stallen van het Raadhuis van Kronenburg was gelegen. Het staat ten minste als volgt beschreven onder de bezittingen van Cronenburgs-Loenen bij de publieke verkooping op 17 Juli 1824:

„Zeker huis en grond, betimmerd met de stallen van het Raad- „huis v. Kronenburgh en Loenen, item een huis naast het koetshuis, „geappropriëerd tot de Waag, mitsgaders nog een huis, waarbij „behooren de **gijzeling en het gevangenhuis** enz. enz. en ten slotte lezen we als **baten** van een en ander:

„Voor het gevangenhuis is voor dezen altijd betaald per jaar „f 50.—, voor de kamer of cipierswoning jaarlijks f 333.80.

Hiermede meen ik de politioneele maatregelen, voorgesteld en doorgevoerd gedurende het tijdsverloop 1725—1729 in het rechtsgebied van Loenen en Kronenburg naar voldoening van de belangstellende lezers van ons tijdschrift te hebben toegelicht.

J. H. ROOSENSCHOON.

NASCHRIFT.

In mijn artikel in het Jaarboekje 1940 over „Het Land en het Kasteel van Cronenburch, voorheen en thans" moesten verscheidene illustraties achterwege blijven wegens te groote kosten. Het lijkt mij niet ondienstig bij dit artikel er alsnog enkele te plaatsen.

De oudste afbeelding (die van Salomon Ruysdael) dagteekent van het jaar 1652 — lang vóór er sprake was van een Kronenburger Laantje — en doet duidelijk zien de breede uitmonding van de Stichtsche Molenvliet in de Vecht met de ruigten aan de Noordzijde, het tooneel van den fellen strijd tusschen de Vrouwe v. Kronenburg en de Wed. v. Taerlink, besproken op pag. 43 van bovengenoemd Jaarboekje.

En in welk een primitieven toestand verkeert nog de Rijksweg of gelijk deze toen heette „de Gemeene Wegh". De andere is een foto van een aquarel door A. de Haan (1730) naar een afbeelding dat. 1617, beschreven op pag. 37 van hetzelfde nummer.

J. H. R.

Jaarverslag 1943-1944

Stichting „Commissie voor de Vecht en het Oostelijk en Westelijk Plassengebied”.

Op 9 October 1943 had in het Stedelijk Museum te Amsterdam de Jaarlijksche Algemeene Vergadering plaats. Dat deze ditmaal werd gehouden, vond zijn oorzaak in het feit, dat de Tentoonstelling „Amstel, Vecht en Zaan” op 28 Augustus aldaar geopend was, aan welker inrichting onze Commissie een werkzaam aandeel genomen had. Het groote succes van deze Tentoonstelling was mede te danken aan de ruime plaats, die de Vecht in de zalen mocht innemen. Dit gedeelte bleek zoowel door het getoonde als door de wijze van opstelling het publiek in het bijzonder te interesseeren.

De Jaarvergadering stond nog in een zeer bijzonder teeken, omdat de Voorzitter, Dr. Mr. J. W. Verburgt, die sinds de oprichting als zoodanig in functie geweest was, den wensch te kennen had gegeven, zijn voorzittershamer aan een jongere kracht over te dragen. Hoewel dit noode door het Werkcomité werd aanvaard, moest tenslotte die wensch toch gebillijkt worden. De Heer Ir. J. Loeff werd als zijn opvolger gekozen. In de ontstane vacature van bestuurslid werd voorzien door verkiezing van den Heer W. Wijmstra, terwijl aan de vergadering zal worden voorgesteld, als lid van het Werkcomité te benoemen den Heer V. Westhoff.

Het Werkcomité zal dan bestaan uit:

Ir. J. Loeff, Voorzitter, Oud-Loosdrecht,
Mej. W. F. Grevenstuk, Secr.-Penn.esse, Baambrugge,
Mr. S. P. Baron Bentinck, Abcoude,
J. Trouw, Abcoude,
W. Wijmstra, Maarssen,
G. Adriaans, Amersfoort,
Mr. W. I. Doude van Troostwijk, Nieuwersluis,
V. Westhoff, Rijswijk,
waarvan de eerstgenoemde vijf personen het bestuur van de Stichting uitmaken.

In de vergadering hield de Heer Mr. S. P. Baron Bentinck een lezing over de „Monumenten in de Vechtstreek”, een onderwerp, van groot belang voor onze streek. De met lantaarnplaatjes

rijk toegelichte rede gaf aanleiding tot een aangename discussie. Het verzamelende materiaal kan als grondslag dienen voor de monumentenverordeningen, die in onze streek zoo gewenscht zijn.

FINANCIEN:

Naar aanleiding van het rapport der kascommissie, in de vorige vergadering uitgebracht, werd moeite gedaan om den financiëelen toestand der Stichting te verbeteren. Zoo werd aan de deelnemende lichamen gevraagd om verhooging van de bijdragen. Ook zijn door het Werkcomité aan de besturen der gemeenten, die tot ons werkgebied behooren, verzoeken gericht om subsidie. Door verschillende gemeenten werd hieraan reeds voldaan. Andere deden ons nog geen toezegging, doch met het oog op het opmaken der gemeentebegrotingen nemen wij vooralsnog een afwachtende houding aan. Verder werd een circulaire opgesteld, gericht aan de bewoners van de Vechtstreek, waarvan een duizendtal werd verspreid.

De gemeente Amsterdam trad tot onze commissie toe, alsmede de Verbonden Nederlandsche Watersportverenigingen en de Watersportvereniging „Loosdrecht”.

CORRESPONDENTEN EN V.V.V.'s:

Het is ons gebleken, dat het voor den goeden gang van de werkzaamheden in onze Commissie zeer gewenscht is, om in iedere plaats over een vertrouwensman te beschikken, die ons omtrent veranderingen in ons gebied op de hoogte houdt. Wij zijn daarom overgegaan tot het aanstellen van Correspondenten en hebben hiervoor een instructie ontworpen.

Voor deze functie hebben zich reeds beschikbaar gesteld:
voor Ankeveen:

de Heer B. A. Ph. Baron van Harinxma thoe Slooten,
voor ter Aa en Ruwiel: de Heer H. van Maanen,

voor Breukelen-St. Pieters en Tienhoven:

de Heer M. Remijnse,

voor Breukelen-Nijenrode: de Heer C. Colenbrander,

voor Kortenhoef: de Heer D. N. Spaan,

voor Loenen en Vreeland: de Heer G. J. Weijland Jr.,

voor Loenersloot: de Heer Dr. J. J. Duijvené de Wit,

voor Maarssen en Maarsseveen: de Heer J. N. Servaas,

voor Nigtevecht: de Heer Ir. H. van Eeden,

voor Weesp: de Heer G. Lindeboom.

Omtrent de andere plaatsen wordt nog overleg gepleegd.

Getracht werd, tot een bruikbare regeling te komen ten op-

zichte van de samenwerking met de Vereenigingen van Vreemdelingenverkeer. Vooral, omdat in een gedeelte van onze streek deze Vereeniging zich noemt: „Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer en Behoud Natuurschoon De Vechtstreek”, was dit gewenscht. Daarom werd overleg gepleegd met den Provinciaal Utrechtschen Bond voor Vreemdelingenverkeer, teneinde het daarheen te leiden, dat onze Commissie als adviseur voor de streek wordt ingeschakeld, ten opzichte van alle problemen van aesthetischen, natuurwetenschappelijken en planologischen aard. Een overeenkomstige regeling van het Instituut Stad en Landschap van Zuid-Holland, in de Provincie van dien naam, strekte ons ten voorbeeld. Het overleg is nog niet tot een goed einde gebracht.

CULTUURTECHNISCHE WERKEN:

Door den Houtvester van het Staatsboschbeheer werd onze meening gevraagd over eenige belangrijke werken, die in voorbereiding waren.

De geheele streek bezuiden het Tienhovensch Kanaal zal door den Cultuurtechnischen Dienst worden herzien. Ruilverkaveling, peilverlaging, ontginningen zijn hier te verwachten. Ook schijnen er plannen voor zandzuigen in de Maarsseveensche plassen te bestaan.

Dat deze streek een herverkaveling vraagt, kan niet worden ontkend. Wij staan evenwel op het standpunt, dat de belangrijke natuurgebieden in deze streek, zooals de Tienhovensche plassen, de plassen en moerassen achter Westbroek en in den Gagelpolder, alsmede een belangrijk deel van de Maarsseveensche plassen behouden moeten blijven.

Bovendien zal het zaak zijn, dat deze natuurgebieden niet komen te liggen in een zoogenaamde cultuursteppe, m.a.w. dat het noodzakelijk is, dat deze ruilverkaveling zoodanig wordt uitgevoerd, dat er een mooi landschap ontstaat, waarin deze natuurgebieden organisch zijn opgenomen. Wij hebben deze wenschen in brieven, gericht tot den Rijksdienst van het Nationale Plan en tot den Planologischen dienst in Utrecht, tot uiting gebracht.

Ook bleek er een plan ontworpen te zijn en wel van particuliere zijde, voor drooglegging van een deel van de „Vuntus” onder Loosdrecht en „Het Hol” en „Achter de Kerk” in Kortenhoef-Oost. Tegen deze plannen tot vernietiging van een deel der in biologisch en landschappelijk opzicht uitermate belangrijke plassen en moerassen werd krachtig stelling genomen.

Aan den Houtvester werd verzocht, ons op de hoogte te houden van kleinere werkverruimingsobjecten, die worden aangevraagd

op grond van de Natuurbeschermingsbeschikking van 2 April 1940 van de Ministers van Economische Zaken, Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en Sociale zaken. Dit werd ons welwillend toegezegd.

BETHUNEPOLDER:

In dezen polder ligt een bosch van circa 20 Hectaren, dat o.a. als vogelbroedterrein van waarde is, terwijl het tevens de een-tonigheid van dit weinig verzorgde waterschap verlevendigt.

Ons advies over de wenschelijkheid van behoud van dit bosch werd aangevraagd, aangezien de Cultuurtechnische Dienst in overleg met het Polderbestuur onteigening beoogde, teneinde tot ontginning te kunnen overgaan. Ofschoon wij stelling hebben genomen tegen deze plannen, werd tot vernietiging van dit kleine, maar waardevolle natuurgebied besloten. Nu door de tijdsomstandigheden de uitvoering van het plan wordt vertraagd, hopen wij, dat overleg met het polderbestuur en den eigenaar redding zal brengen. In afwachting hiervan wordt een onderzoek naar den juisten biologischen en waterstaatkundigen toestand opgenomen.

Wij hebben getracht, er invloed op uit te oefenen, dat de landschapverzorging in dezen polder ter hand wordt genomen, tot nu toe echter zonder resultaat.

Aangezien er plannen schijnen te bestaan, in de Bethune den tuinbouw te bevorderen, is het wel zaak, dat dit in goede banen wordt geleid, opdat hier niet een even leelijk landschap ontstaat als in andere tuinbouwgebieden.

UITBREIDINGSPLANNEN EN ANDERE STEDEBOUWKUNDIGE REGELINGEN:

Abcoude:

De Burgemeester heeft voor Abcoude een verordening ontworpen volgens art. 43 van de Woningwet, regelende den aard van de bebouwing en het gebruik van de gronden in de kom van het dorp. Met ingenomenheid hebben wij hiervan kennis genomen.

Baambrugge:

Voortgegaan werd met de studie voor het ontwerp uitbreidingsplan voor dit dorp, waarvan ons de opdracht werd verstrekt.

Breukelen:

Met genoegen hebben wij kennis genomen van de tot ons gekomen mededeeling van plannen voor den herbouw van de brug te Breukelen met daarbijbehorende brugwachterswoning. Inzage

van de ontwerpen heeft ons de overtuiging gegeven, dat hier een groote verbetering tot stand zal komen, temeer, daar een dubbele houten ophaalbrug zal worden gebouwd.

Kortenhoef:

Met den Burgemeester werd overleg gepleegd over de uitbreidingsplannen. Deze zullen verder met de Commissie voor de Gemeentelijke Plannen voor Noord-Holland worden besproken.

Muiden:

Toen wij vernamen, dat er een plan van Muiden in ontwerp was, hebben wij met de Commissie voor Gemeentelijke Plannen voor Noord-Holland contact gezocht. Een bespreking met de Secretaresse dezer Commissie zal plaatsvinden.

Vinkeveen:

De Burgemeester gaf ons opdracht, om voor de omgeving van de Botshol, voor zoover dit in zijn gemeente ligt, een uitbreidingsplan te ontwerpen, in verband met plannen van particulieren, om daar woningen te bouwen. Met dit ontwerp is inmiddels een aanvang gemaakt.

Ook ontvingen wij opdracht tot het maken van een Plan in hoofdzaak van de Gemeente Vinkeveen en Waverveen, met welker voorbereiding wij een begin hebben gemaakt.

In deze plaats zijn het de bruggen over de wegsloot, die een grooten invloed hebben op het dorpsbeeld. De Burgemeester achtte het gewenscht, hierin regelend op te treden, temeer, daar ook beweegbare bruggen op den duur door vaste zullen kunnen worden vervangen, omdat het gereedkomen van de ringvaart het gebruik van de wegsloot als voornaamste vaarweg overbodig maakt.

Daarom kregen wij het verzoek te onderzoeken, of met een aantal standaardontwerpen aan de bewoners leiding zou kunnen worden gegeven bij den bouw van nieuwe bruggen. Dit initiatief van den Burgemeester wordt zeer door ons toegejuicht. Teneinde een beter inzicht in de problemen te krijgen, werd bevorderd, dat het Bestuur van de Club H.B.O. (Club van Gediplomeerden van het voortgezet en hooger Bouwkundonderricht te Amsterdam) in den winter 1943—1944 een ontwerpstudie uitschreef onder de Delftenaren en H.B.O.'ers.

De ontwerpstudie omvatte: 1. een voetbrug (vast of beweegbaar) en 2. een rijbrug (vast of beweegbaar).

De punten voor het programma waren gegrondvest op de situatie te Vinkeveen.

De resultaten dezer studie waren niet geheel bevredigend, voor-

namelijk door de moeilijkheid van het probleem. Uiteraard blijft onze Commissie diligent en zij heeft thans zelf het ontwerpen ter hand genomen.

Vreeland:

Door het Gemeentebestuur was aan den Architect J. F. Berghoef te Aalsmeer opdracht gegeven, een plan voor het dorp te ontwerpen. Bij een eerste overleg met den architect bleek de uitbreiding geprojecteerd te zijn aan den Westoever van de Vecht. Wij konden ons met de keuze van dezen oever vereenigen, zij het niet met de plaats en met de indeeling van het stramien, dat volgens den architect slechts zeer voorloopig was en nog moest worden herzien.

Tot onze verbazing kregen wij later kennis, door inzage van de betreffende stukken bij de Commissie voor Uitbreidingsplanen te Utrecht, dat de uitbreiding op den Oostoever van de Vecht was geprojecteerd en de Westoever geheel buiten het plan was gelaten. Ook de oude dubbele brug was niet in het plan opgenomen.

Aangezien onze Commissie van oordeel is, dat het uitbreidingsplan niet voldoet aan de eischen, die in dit Vechtdorp gesteld moeten worden, heeft zij bij een voorloopige bespreking van het plan in bovengenoemde Provinciale Commissie haar bezwaren met klem uiteengezet. Wel bleek in een onderhoud met den architect, dat aan enkele kleinere bezwaren zal worden tegemoetgekomen, maar de hoofdpunten van het plan zal worden gehandhaafd. Onze Commissie meent zich hiertegen te moeten blijven verzetten. Ook het feit, dat een deel der Vechoevers benoorden het dorp aan de eene zijde voor uitbreiding van industrieterrein en aan de andere zijde voor kleine bedrijven is bestemd, is een reden van ons verzet.

HOUTVEILINGEN EN BEPLANTINGEN:

De groote vorderingen van hout zijn ook aan de **buitenplaatsen** der Vechtstreek niet voorbijgegaan. Naar aanleiding van mededeelingen, die te onzer kennis kwamen, heeft onze Commissie zich tot Staatsboschbeheer gewend. Met erkentelijkheid moet de tegemoetkomende houding van den Houtvester in de Houtvesterij Utrecht worden genoemd, waaraan het te danken is, dat de bebossching der buitenplaatsen er over het algemeen goed is afgekomen. Ook de houtvordering aan het **Gein** en aan de **Velderslaan** had onze aandacht.

Door het Gemeentebestuur van **Breukeien** werd veel houtgewas gekapt in het oude park „Boom en Bosch” bij het Gemeentehuis.

Wij hebben het Gemeentebestuur verzocht, om bij den nieuwen aanplant, die nu noodig was, deskundig advies in te winnen en daarbij ook het Marktveld te betrekken. Het Gemeentebestuur deelde ons daarop mede, dat het advies van de firma Copijn gevolgd zou worden. Tot onzen spijt werd nog niet de gewenschte samenhang van de beplanting van het park en het aangrenzende marktveld bewerkstelligd.

Met den Hoofdingenieur van den Rijkswaterstaat werd overleg gepleegd omtrent de beplanting van den **ouden Rijksweg Utrecht-Amsterdam**. Met genoegen werd vernomen, dat van die zijde getracht wordt, alle bermen en het plantrecht in Rijkseigendom te krijgen, teneinde de beplanting onder handen te kunnen nemen. De geheele Rijksweg van Abcoude tot Utrecht zal deskundig worden gezien, en ons Werkcomité is door den Hoofdingenieur uitgenoodigd, mede van advies te dienen.

Het onderwerp van beplanting van storende objecten in het algemeen vraagt groote aandacht. Waar mogelijk, wordt door ons gepropageerd om **fabriekscomplexen**, welke de omgeving ontsieren, te beplanten, en terzake kundig advies daarvoor in te winnen. Waar gevraagd, zooals bij „Efa-Corema” te Breukelen en bij een nieuw watersportcomplex te Vinkeveen, werden deskundigen genoemd. Onze Commissie blijft op samenwerking aandringen, al wordt niet steeds het gewenschte bereikt.

Met buitengewoon genoegen kan dan ook worden gewaagd van het initiatief van den Heer H. P. Vader te Maarssen, die een actie begon om nieuwe beplanting in het geheele land te bevorderen. Gaarne steunt onze Commissie die plannen, voor zoover het betreft propaganda in eigen streek te voeren. Nieuwe aanplant in de dorpen en langs de wegen is noodzakelijk, vooral nu de vordering van hout en de inundatie een groote vermindering van houtgewas in ons gebied veroorzaken.

MOLENS:

Zooals in ons vorig jaarverslag reeds is gememoreerd, zijn twee molens, te **Breukelen** en te **Nigtevecht**, in gevaar, in verband met uit te voeren Waterstaatkundige werken. De problemen zijn voor beide molens niet eenvoudig op te lossen. Ten opzichte van den molen te Breukelen wordt overleg gepleegd met het Bureau Nieuwe Wegen van den Rijkswaterstaat. Daarbij is gebleken, dat de windvang van dezen molen in verband met den bouw van het viaduct in Rijksweg no. 2, ten zeerste zal worden belemmerd. Naar ons werd medegedeeld, zal deze molen daardoor komen te vervallen, en volgens contract tusschen Rijkswaterstaat en den polder in eigendom van het Rijk overgaan. Wij hopen, dat het

mogelijk zal blijken, dezen molen op een andere plaats weer op te bouwen.

Ten opzichte van den Garstermolen te Nigtevecht is het onderzoek en het zoeken van een oplossing in handen gesteld van de Bestuursleden van de Vereeniging „De Hollandsche Molen” en ons Bestuurslid den Heer Mr. S. P. Baron Bentinck.

Door de verbreding van het Merwedekanaal zal uitwisseling van te bemalen terrein tusschen twee polders noodig worden. Hierdoor krijgt de Garstermolen circa 100 H.A. meer te bemalen, hetgeen aanleiding werd voor het Rijk, om een mechanisch gemaal toe te zeggen, waardoor de molen overcompleet wordt. Overwogen zou ons inziens kunnen worden, den molen te moderniseeren en de rente van de voor het gemaal beschikbare gelden te benutten voor onderhoud van den molen.

Het is wel zeer te betreuren, dat de Rijkswaterstaat in beide gevallen niet van de stelling is uitgegaan, dat de molen behouden moest blijven en blijkbaar te gemakkelijk ertoe is overgegaan het mogelijk te maken voor de betreffende polders, om van de gelegenheid gebruik te maken de molens te vervangen door een gemaal. De vraag blijft daarbij nog open, welken vorm die gemalen zullen krijgen; er zijn hiervan slechte voorbeelden te over in onze streek.

BRUG HOLENDRECHT:

Omtrent deze brug, waarover reeds in ons vorig jaarverslag een en ander werd medegedeeld, kunnen wij thans tot ons genoegen berichten, dat van den Rijkswaterstaat toezegging is verkregen, dat aan onze wenschen, om in plaats van één doorgang er twee aan te brengen, waardoor de doorvaart van beide richtingen wordt bevorderd, is voldaan. De breedte van de doorvaarten wordt zoodanig, dat een wherry met uitslaande riemen kan doorvaren.

Ten opzichte van de aesthetische verzorging van de brug, die geen gemakkelijk probleem vormt, in verband met de beide overbruggingen in de wegen langs de oevers, die eraan verbonden zijn, wordt nog nader overleg gepleegd.

TOLLENCOMMISSIE:

Op 15 Juni 1944 hadden de Voorzitter en de Secretaris der Commissie, de Heeren Mr. Dr. N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello en J. Trouw, ten Provinciehuize te Utrecht een onderhoud met een der Bestuursraden van de Provincie, welke conferentie werd bijgewoond door den Hoofdingenieur van den Provincialen Waterstaat.

Hierbij bleek, dat vanwege het Provinciaal Bestuur goede resultaten konden worden genoemd. De tol aan de Portengensche brug, gemeente Breukelen-Nijenrode, is opgeheven, terwijl de bruggen te Maarssen en Breukelen thans ook tolvrij zijn. Die aan de Baambrugsche Zuwe zal nog eenigen tijd behouden blijven tot na het gereedkomen van den nieuwen Rijksweg Amsterdam-Utrecht. Successievelijk komen de tollën te vervallen.

Gewezen werd op het belang om ook de watertollën op te heffen, vooral wanneer alleen voor het onderdoorvaren betaald moet worden, zonder dat de brug geopend behoeft te worden. De Bestuursraad deelde hierop mede, dat de watertollën ook de aandacht van het Provinciaal Bestuur hebben in verband met het rapport van de Commissie van Jhr. Ir. C. J. A. Reigersman, dat tot nog toe een vertrouwelijk karakter draagt. Het moeilijke vraagstuk is niet zonder meer op te lossen. Gewezen werd op de taak van onze Commissie tot behoud der houten bruggen en om bij eventueele vernieuwingen de karakteristieke houten Vechtbrug in eere te herstellen. Hierbij wordt uitgegaan van de veronderstelling, dat de Ingenieur de technische constructie-moeilijkheden, welke in verband met de verkeerseischen ontstaan, zal weten op te lossen. In deze richting wordt te Breukelen door het Gemeentebestuur een poging gedaan, welke door onze Commissie ten zeerste wordt toegejuicht.

Zeer langdurig is op deze conferentie gesproken over het behoud der dubbele brug te Vreeland, temeer, daar op dezen zelfden conferentiedag in den namiddag het Uitbreidingsplan van Vreeland door de Bebouwingscommissie zou worden behandeld. Ter conferentie bleek, dat ook vanwege het Provinciaal Bestuur op het behoud van de brug werd prijsgesteld.

Ook vanwege het Departement van Opvoeding, Wetenschappen en Kultuurbescherming werden de pogingen tot behoud gesteund.

In dit onderhoud werd nader onder het oog gezien de vervalten toestand van de brug. Het zou daarom wenschelijk zijn, een nieuwe houten dubbele brug eventueel met brugwachterswoning te bouwen. Voor het Gemeentebestuur van Vreeland wordt dit een financiëele quaestie, welke nader onder het oog moet worden gezien. In elk geval heeft het onderwerp de volledige aandacht van het Provinciaal Bestuur. Onze Commissie blijft in deze diligent.

MONUMENTATIE EN DOCUMENTATIE:

In verband met de Monumentenverordening, welke door den Burgemeester van Abcoude werd afgekondigd, werd aan alle gemeenten in ons Werkgebied verzocht, om ook tot het uit-

vaardigen van een dergelijke verordening over te gaan. De Gemeenten Zuilen en Maarssen hebben een verordening vastgesteld, de gemeenten Ankeveen, Tienhoven, Nigtevecht, Vreeland, Weesp en Weesperkarspel verklaarden zich reeds bereid, dit te doen, terwijl met andere nog nader overleg wordt geplegd.

Met belangstelling namen wij kennis van de teekeningen van Vreeland van de Poorters en afgestudeerde H.B.O.'ers, welke afbeeldingen gaven van de in het dorp aanwezige monumenten en fraaie gebouwen. Naar wij vernamen, is indertijd ook voor Maarssen een dergelijke documentatie verricht. Wij hebben getracht, er invloed op uit te oefenen, dat de gedane opmetingen zoo spoedig mogelijk worden uitgewerkt, en zoo mogelijk gepubliceerd. De vooruitzichten in deze zijn hoopvol.

NATIONAAL PARK DER OOSTELIJKE VECHTPLASSEN:

In den loop der eeuwen zijn door vervening en daaropvolgende verlanding groote plassen en moerassen ten Oosten van de Vecht ontstaan, waardoor het tegenwoordige geslacht een gebied rijk is, van groot belang uit het oogpunt van recreatie in den breedsten zin. Ook wetenschappelijk is dit gebied buitengewoon belangrijk. Het geheel, liggende tusschen de steden Amsterdam en Utrecht, vormt uit landelijk oogpunt een object van voorname schoonheid. Door den Voorzitter van onze Commissie, den Heer Ir. J. Loeff, werd de gedachte geopperd, om tot ideaal van ons streven te maken het behoud van deze plassen en moerassen, als een der Nationale Parken van Nederland. Dit initiatief werd door het Werkcomité zeer toegejuicht, en talrijke besprekingen in en buiten de Commissie werden erover gevoerd. De eerstvolgende Algemeene Vergadering zal grootendeels aan dit onderwerp gewijd zijn.

INVENTARISATIE VAN FLORA EN FAUNA:

De inventarisatie kon op dezelfde wijze als het vorig jaar voortgezet worden. Weliswaar zagen eenige medewerkers zich genoodzaakt hun werkzaamheden te staken, maar gelukkig konden anderen hun taak overnemen.

Vergadering van deelnemers:

Op 15 Januari 1944 werd onder voorzitterschap van den Heer Ir. J. Loeff een drukbezochte vergadering van medewerkers gehouden, waarbij ook aanwezig waren de Heeren: Dr. G. J. van Oordt (Comm. Weevers), G. P. H. van Heusden (Amst. Water-

leiding), V. Westhoff (A.N.W.B.) en J. Bennema (Staatsbosch-beheer). Op deze vergadering werd o.a. het werkplan voor 1944 besproken.

Uitwisseling van gegevens met andere instanties:

Aan de afd. Natuurbescherming en Landschapsverzorging van het Staatsboschbeheer stelden we onze gegevens ter beschikking. Inzage van de bij dezen dienst berustende gegevens werd ons toegezegd. Ook met den Provinciaalen Planologischen Dienst in Noord-Holland zullen we gegevens uitwisselen betreffende Ankeveen en Kortenhoef.

Excursie:

Van 27 tot 29 Juni werd door de Heeren Ir. J. Loeff, V. Westhoff, H. van der Lee en D. Piet een excursie door nagenoeg het geheele Oostelijke Plassengebied gemaakt. Hoewel de indrukken uit den aard der zaak vluchtig waren, werd het beoogde doel bereikt en een goed vergelijkend overzicht van het geheele gebied verkregen. Tevens werd het eigen karakter van elk der afzonderlijke plassen vastgesteld. De Heer Westhoff noteerde op dezen tocht 223 soorten planten.

Het inventariseeren der gebieden:

ANKEVEEN (I en II): Terwijl het vorig jaar uitsluitend in het W. deel van den Stichts-Ankeveenschen polder werd gewerkt, werd het onderzoek nu ook uitgebreid tot het O. gedeelte. Bijzondere medewerking mochten wij hierbij weer ondervinden van den Heer B. A. Ph. Baron van Harinxma thoe Slooten, waarvoor wij onzen hartelijken dank betuigen.

Vogels:

De Heer C. Hogenkamp, die weer nagenoeg al zijn vrijen tijd aan het onderzoek besteedde, werkte gedurende het winterseizoen nog in het W. gedeelte, doch ging in het broedseizoen op het O. gedeelte over. Dit bleek ornithologisch ook van veel belang te zijn. Een lijst van wintervogels van het W. gedeelte en een van broedvogels van het O. gedeelte kunnen spoedig tegemoet gezien worden.

Hoogere planten.

De Heer F. Tjallingie zond ons een verslag van een onderzoek naar de vegetatie van de Ankeveensche Plassen, door hem verricht van Mei tot September 1932. Dit stuk bevat zeer waardevolle gegevens.

Mossen:

De Heer E. Agsteribbe begon dit jaar met het mossenonderzoek van het O. gedeelte. Eenige voorloopige lijsten werden reeds ingezonden. Het onderzoek wordt voortgezet.

Paddestoelen:

De Heer E. Agsteribbe zette in het najaar 1943 zijn paddestoelenonderzoek in het W. gedeelte voort. Ook de Heer H. Kleijn bezocht het terrein een enkele maal.

Insecten:

De Heer D. Piet zette gedurende den winter 1943—1944 zijn onderzoek in het W. gedeelte voort. In Maart 1944 werd overgegaan op het O. gedeelte, dat nu regelmatig iedere week door hem bewerkt wordt. Verschillende specialisten verleenden hierbij hun assistentie, o.a. de Heeren Dr. G. Kruseman (Tendipedidae) en L. Vari (Lepidoptera). Het in 1943 verzamelde materiaal is nu grootendeels bewerkt of in bewerking. Bewerkt werden: Lepidoptera (L. Vari), Diptera (Dr. W. J. Kabos, Dr. G. Kruseman en D. Piet), Hymenoptera aculeata (D. Piet), Hemiptera (W. H. Gravestein), Odonata (D. Piet), Trichoptera (F. C. J. Fischer), Psocoptera en Aphaniptera (Dr. G. Kruseman). In bewerking zijn: Coleoptera (W. F. Breurken), Neuroptera (H. A. Bakker) en Bladwespen (Dr. G. Barendrecht). Enkele kleine groepen wachten nog op bewerking. Een groot gedeelte van het in 1944 in O. Ankeveen verzamelde materiaal is ook reeds door bovengenoemde heeren bewerkt.

Mollusken:

De Heeren J. H. Aafjes en J. de Peer begonnen in 1943 hun onderzoek. Een voorloopige lijst werd reeds ingezonden. Zij hopen hun onderzoek zoowel in het O. als in het W. deel voort te zetten.

KORTENHOEF (IV en V): De Heer C. Doets zond ons een zeer uitgebreide lijst van door hem in dit gebied verzamelde Lepidoptera, waaronder zeer zeldzame soorten. Van den Heer S. C. van Vleuten ontvingen wij een belangrijk overzicht van zijn vogelwaarnemingen.

Aanvankelijk werd het inventarisatiewerk begonnen door den Heer J. van Dijk en daarna opgenomen door de afdelingen V. en XIV van het District Amsterdam, van den Nederlandschen Jeugdbond voor Natuurstudie. Begonnen werd met het vervaardigen van kaarten. Later verkregen luchtfoto's van het Hol maakten controleren mogelijk, zoodat correcties konden worden aangebracht. Met de bijzondere hulp van de Heeren Sociologen

V. Westhoff, J. Meltzer en J. Bennema, werd een groot aantal opnamen gedaan en een wetenschappelijk absoluut betrouwbare plantenlijst opgesteld. Een verbeterd inzicht in de onderscheidene successies werd verkregen. Een en ander zal in een nader verslag worden belichaamd. De verzameling der vogelgegevens werd uitgebreid, vooral doordat de Heer D. N. Spaan uit Kortenhoeve zijn jarenlange verzamelde gegevens, welke verzameling werkelijk uniek materiaal genoemd kan worden, te onzer beschikking stelde. Een aantal gegevens over Mollusken kwamen binnen. Uit de afdeling V. (N.J.N.) zijn drie leden vereenigd tot de zogenoemde Kortenhoevecommissie, welke voor het huren van booten door ons werd gesteund met een subsidie. De werkzaamheden worden voortgezet.

LOENDERVEEN (VII): De Heer H. F. van der Lee bezocht dit terrein en zond ons een voorloopige vogellijst en een korte terreinbeschrijving met vermelding van eenige planten. De Heer E. Agsteribbe verzamelde mossen langs de Alambertskade en zond een voorloopige lijst hiervan in.

VUNTUS (VIII): De Heer V. Westhoff zond ons een plantenlijst van dit gebied, welke tijdens de excursie van 27 tot 29 Juni door hem met eenige soorten werd uitgebreid.

LOOSDRECHT O. (IX): In Augustus begon de Heer V. Westhoff met de plantensociologische en floristische inventarisatie van dit gebied.

WESTBROEK (XIV): Tijdens het reeds in het vorige jaarverslag genoemd werkkamp van de Werkgroep voor Biosociologie van de Nederlandsche Natuurhistorische Vereeniging werden veel belangrijke gegevens verzameld. Het rapport komt waarschijnlijk dit jaar gereed. De Heer H. Sturm kon door drukke werkzaamheden zijn werk in Westbroek helaas niet voortzetten. Een gedeelte van zijn gegevens stelde hij te onzer beschikking, n.l. een lijst van hoogere planten en een terreinbeschrijving.

MAARSSEVEEN (XV): Het belangrijkste deel van dit gebied, n.l. de Molenpolder, werd door den Heer V. Westhoff plantensociologisch en floristisch bewerkt.

BETHUNE (XVI): Enkele leden van de N.J.N. onder leiding van den Heer K. van Asperen, stelden een onderzoek in naar de waarde van het in dezen polder gelegen boschje. Een rapport met ornithologische en plantensociologische gegevens, waaruit

de groote biologische waarde van dit terreintje blijkt, werd reeds door hem ingezonden.

GAGELPOLDER (XVII): Dit terrein werd mede door bovengenoemd werkkamp van de Biosociologengroep bewerkt.

BOTSHOL (XVIII):

Ter aanvulling van de reeds bestaande gegevens wordt dit terrein nog regelmatig door de Heeren H. F. van der Lee en W. Derksen bezocht.

Planten:

De inventarisatie van dit gebied kwam een belangrijke schrede vooruit door het plantensociologisch en floristisch werk van den Heer V. Westhoff. Een voorloopige vegetatieschets werd reeds ingezonden, terwijl de reeds bestaande lijst van hoogere planten aanzienlijk verbeterd en uitgebreid werd.

Plankton:

Mejuffrouw Dr. A. G. Vorstman bewerkte het door de leden van het Amsterdamsch Biologendispuut „Congo” verzamelde materiaal en zond een belangrijk rapport hierover in.

Vogels:

De Heer H. F. van der Lee stelde uit de verzamelde gegevens een overzicht van de avifauna van Botshol samen.

Insecten:

De in het vorig jaar bewerkte groepen werden door den Heer D. Piet tot een overzicht vereenigd.

Publicatie:

Alle bovengenoemde gegevens over Botshol, benevens het mossen- en paddestoelenoverzicht van den Heer E. Agsteribbe worden gepubliceerd.

Dit overzicht van het inventariswerk danken wij aan den Heer D. Piet, die niet alleen een zeer werkzaam aandeel in de inventarisatie zelf nam, maar die bovendien voor de Vechtcommissie de verzameling van alle gegevens op zich heeft genomen, en die dit werk met groote toewijding op voortreffelijke wijze doet. Mede hieraan is het te danken, dat binnenkort het eerste Rapport over de inventarisatie, gewijd aan de Botshol, zal kunnen verschijnen. Voor deze uitgave is de vereischte officiële toestemming verkregen. Een tweede Rapport is in voorbereiding.

Eenige jonge biologen, die aan de inventarisatie deelnemen,

deden op ons verzoek examen, en kregen hun aanstelling als Controleur Vogelwet 1936. Ook onze Voorzitter onderwierp zich aan de vereischte proef en kreeg deze aanstelling.

In verband met dit onderwerp moet genoemd worden de op-richting van de Vogelbeschermingswacht het Gooi en Omstreken, die zijn bemoeiingen ook over een deel der Vechtplassen uitstrekt. Contact werd opgenomen en de toezegging verkregen, dat wij van de verkregen belangrijke gegevens over de plassen op de hoogte zullen worden gehouden.

ALGEMEENE SURVEY:

De belangrijkheid van een goede survey kan voor ons gebied niet voldoende worden bepleit. Betreffende de flora en fauna werkt de Inventarisatiecommissie reeds met groote activiteit, zooals hierboven werd aangegeven.

De monumeten in ons gebied zijn grootendeels bekend, voornamelijk dank zij de studie van ons medelid, den Heer Mr. S. P. Baron Bentinck.

Een aanvang is nu gemaakt met de inventarisatie der fraaie hekwerken. Het ligt in de bedoeling, met de betreffende eigenaren in overleg te treden om, waar noodig, tot restauratie te komen.

De vestiging van industrie, vooral in dezen tijd, is een onderwerp, dat in het oog gehouden moet worden. Uiteraard komt alleen de streek langs het Merwedekanaal daarvoor in aanmerking.

Voorkomen zal evenwel moeten worden vestiging en zoo mogelijk uitbreiding van industrie in de rest van onze streek, in het bijzonder langs de Vecht. Dit onderwerp wordt dan ook door ons in studie genomen.

Verder staat een landschaps-survey op het programma van ons werkgebied.

ZANDZUIGEN UIT DE PLASSEN:

Inzake het rapport omtrent zandwinning uit plassen, dat uitgebracht zal worden door de Contact-Commissie voor Natuur- en Landschapsbescherming, hebben de Heeren Ir. J. Loeff en J. Touw met den Heer Ir. W. G. van der Kloot, rapporteur dier Commissie, op de meest aangename wijze overleg gepleegd. De bezwaren, die wij tegen het oorspronkelijke concept gevoelden, werden vrijwel geheel ondervangen.

Intusschen blijft de zandzuigerij in den **Spiegelpolder** doorgaan als een afschrikwekkend voorbeeld, terwijl de opslagplaatsen, hieraan verbonden, en de zandwinning in de **Wijde Blik**, die tijdelijk stilligt, ernstige smetten vormen in het mooie Vecht-landschap.

Nadat ons ter oore kwam, dat er gevaar bestaat, dat de **Maarsseveensche Plassen** voor zandwinning zullen worden bestemd, hebben wij ons gewend tot den Rijksdienst voor het Nationale Plan, en tot den Utrechtschen Planologischen Dienst. Wij hebben er op aangedrongen, dat, mochten deze zandwinningsplannen worden uitgevoerd, daarvoor slechts een deel der plassen zou worden bestemd, terwijl aan het bedrijf hooge eischen zouden moeten worden gesteld. De aandacht werd er op gevestigd, dat reeds bij het maken van de plannen het oog dient gericht te zijn op het landschap, dat door de zandwinning zal ontstaan, en op het doel, waarvoor dit bestemd zal worden, n.l. ontspanningsgebied voor de stad Utrecht.

BEGRENZING EN UITBREIDING DER BESCHERMDE GEBIEDEN:

Ten aanzien van de lijst van de z.g.n. beschermde gebieden van den Rijksdienst voor het Nationale Plan, werden in verband met het feit, dat de juiste begrenzingen nog niet zijn aangegeven, inlichtingen bij dien Rijksdienst ingewonnen. Daarna volgde schriftelijk overleg met den Voorzitter van de kleine Commissie, die belast is met het vaststellen der begrenzingen en met het aanvullen van de lijst, waarbij de toezegging verkregen werd, dat onze Commissie hierin zal worden gekend. Intusschen is uitbreiding van de lijst ten aanzien van onze streek dringend noodzakelijk, vooral in het gebied van de Kortenhoefsche Plassen en bezuiden het Tienhovensch Kanaal.

Ten slotte danken wij alle aangesloten lichamen en particulieren voor den verleenden financiëlen steun en bevelen wij onzen arbeid opnieuw in ieders belangstelling aan.

Baambrugge, 1 September 1944.

De Secretaresse:
W. F. GREVENSTUK.

INHOUD.

1. Ledenlijst	VII
2. Jaarverslag	XII
3. Excursieverslag	XIV
4. Boekbespreking	XX

I. Hoornoord of Groote Omloop te Maarssen, door Pastoor A. E. Rientjes	1
II. Het Armenland te Nigtevecht, door Dr. Mr. J. W. Verburgt	3
III. Groot- en Klein Leeuwenvecht bij Maarssen, door Pastoor A. E. Rientjes	6
IV. Oppositie van de ingezetenen van Loenen enz. door J. H. Roosenschoon	11
V. Jaarverslag van de Stichting „Commissie voor de Vecht en het O. en W. Plassengebied” (dochter- vereniging van het O.G. „Niftarlake”)	21
